ПОЧАТКИ

до

УЛОЖЕНИЯ НОМЕНКЛЯТУРИ И ТЕРМИНОЛОГИІ ПРИРОДОПИСНОІ,

НАРОДНЁІ.

(Въ додатку: декотрі повірки, забобони и пр.)

II.

Написавъ

Иванъ Верхратськии,

Членъ товариства „Просвіта“.

У ЛЬВОВІ.

Зъ друкарнї Ставропигийського Институту,

підъ заряд.: *Ст. Гугковського.*

1869.

Не зважай на врожай — сій жито, хлібъ буде!

Народня пословиця.

Въ першімъ випусцi моіхъ „Початківъ“ подавъ я шановнимъ Родимцямъ сирий материялъ до уложення номенклятури и терминологіі природописноі, народнёі. Тутъ предкладаю те-жъ подібний материялъ. Руські назви натуралий збіравъ я въ Галичині випитуючи селянъ, стрільцівъ, пташниківъ и рибаківъ, якъ можъ точно о звірята и ростини ихніхъ сторонъ. Декотрі названня виписавъ я такожъ изъ ріжнихъ книжокъ, виданихъ на Украіні. До номенклятури зоологичнёі самая більшая часть, якъ видитъся, призбірана; до ботаничноі же єще-бъ много далося узбірати; ино-бъ треба, що-бъ більше збіранниківъ заходили коло того діла, бо разъ названий ботаничнихъ міжъ народомъ незрівнано більше, якъ зоологичнихъ, а въ друге, дуже порадно було-бъ, аби ми не лишень изъ Галичини названий народнихъ мали, але те-жъ и зъ однокровноі намъ Украіни. Тому взиваю я всіхъ Чеснихъ народовиківъ нашихъ, котрі вже не разъ своі дари на жертвенниці народнімъ складали, щоби и симъ разомъ не відказали своєі участи, и були ласкаві по можности міжъ народомъ назви на всілякі натураліі списовати, и такові на моі руки або до хвальноі редакціі „Правди“ для наукового ихъ означення присилати. Ростини треба впершъ засушити и до кождоі карточку зъ одвітною відъ народа записаною назвою причепити, и точнісенько такожъ записати місцевість, де якоі уживаютъ назви; а відтакъ посилається ихъ въ бибулі. Колиби де кому вдалось призбірати назваший на птиці, риби и пр., котрихъ тутъ въ моімъ збірничку не ма, такъ, по крайній мірі, най зволить вистачити який-такий рисуночокъ, виображающий дотичне звіря, та прилучити, якъ можъ точноє описаннє. Дальшоє и точнійшоє слідженнє буде відтакъ нашою задачою. Пожаданимъ було-бъ те-жъ, щоби збірати подання, повіръя, забобони и таке инше відносяче ся до ріжнихъ звірятъ и ростинъ, та, що-бъ відтакъ, якъ узбірається материялу доволі, можъ зіставити простонародню историю природи, указуючу, якъ на природу нашъ народъ задивляє ся, такъ сторону єго задивляння правдиву, своєю точностию неразъ и ученихъ изъумляющу, якъ и забобонну, оповиту звичайно мракою останківъ язичесьтва. — Всіхъ тихъ, що признаючи важність збірання подібнихъ забитківъ нашого живого слова — а котрихъ дай Го-

споди! щобъ було якъ найбільше — причинятъся своімъ даткомъ до нашоі ціли, въ виказі поименно виміню, складаючи имъ прилюдно якъ найсердечнійшую подяку.

Переглядаючи отсю книжечку подибле шановний Читатель не разъ кілька ріжнихъ названий, біля котрихъ тая самая буква положена, отже одинъ плідъ природи називають въ одній місцевости кількома названии. Якъ у першімъ випускі, такъ и тутъ випадає мені сказати, що я всі названня, які-бъ вони и були, коли ихъ учувъ изъ устъ простолюдина, точно записувавъ. Примічання стрільцівъ, рибаківъ и инших селянъ, тоже и забобони и повірья, тикаючі звіръята и ростини, о скілько лучилось учути, записувавъ и тутъ побічъ названий руськихъ въ скабочкахъ поміщаю. Може де-кого не вдовольнило-бъ, що у насъ не разъ такъ много названий на одно, та може-бъ и подумавъ, що руські названня не пригодні для науки. Такъ думати ніякъ не годиться. Поминувши практичную вартість названий народнихъ, свойськихъ, зъуважмо, що въ кождімъ язиці, а именно въ живущімъ єсть різноцвітність въ тімъ зглядi, суть синоними. До науки же вибірається найвдатнійшая назва, а прочиі яко тривияльні заключається у скабочки. Въ,-друге: гараздъ, якъ є зъ чого вибірати, а чимъ більше названий, тимъ богатійший язикъ; тому маючи синоними, ми зовсімъ не потребуємъ падковати, бо, якъ сказано, се намъ у користь, и въ тімъ зглядi ми не разъ богатійші, якъ прочі браття Словъяне: Москалі, Ляхи, Чехи, Серби и другі.

Примітити те-жъ належить, що при укладанню науковоі номенклятури синоними народнихъ названий можуть зъ хісномъ послужити до поименования родинъ и підродинъ близькихъ, на котрі пороздiлёвано въ тепе́рішнімъ часі великанського поступу наукъ природнихъ, родини утворені давнійшими природознитами.

Препоручаючи нашъ збірничокъ шановній, руській Публиці, надіюсь, що и симъ разомъ Вона ласкавимъ приняттємъ заохотить підписаного до дальшоі праці на полі историі природноі въ питоменнімъ язиці.

У Львові 15. Цвітня 1867.

Иванъ Верхратський.

Де-що до номенклятури *a)* териологичнеї.

Antilope Saiga — Saiga — Сугакъ (Укр.) — Рись - коза (Укр.).

Arctomys bobac — Steppen - Murmelthier — Байбакъ — Бабакъ (Укр.).

Arvicola — Feld od. Wühlmaus — Повхъ (Стр. Стан.) — Пільхъ (НС.).

Bos bubalus — Büffel — Буйвалъ (vacca: Буйвалица; vitulus: Буйволя).

Bos taurus — Rind Бикъ; Бокъ (Кропивникъ нов.) bubulus вілъ, бикъ; bos — бугай, буякъ, буда; vacca — корова; vitulus — теля; корова, що ще не телилася — Ялівка, Яловиця, Телиця, Талиця (Кропивникъ нов.), Нелітка; корова, що перший разъ має теля — Первістка; vacca foeta — Тільна корова; vacca parit — корова телится; v. copulat se — к. лїтиться (Скотъ, Товаръ, Марга, Маржина, Худоба рогата; — молодий скотъ — Ялівникъ).

Bos urus — Auerochs — Туръ (Гал. и Укр.) — Буй-Туръ — Яртуръ; — Зубръ; — vacca Туриця, vitul. Туря, Зубря (Звіръя те давно вже въ Галичині вигублено; а и на Украіні вже теперъ єго нема. Назви „Туръ" и „Зубръ" удержалися єще въ пісняхъ и приговоркахъ, та въ назвапняхъ декотрихъ селъ: Турівка, Зубря, Зубрець; — въ назвищахъ: Туровський и Зубрицький и пр. — Туръ прозивається у пісняхъ чорнимъ, грубимъ звіромъ.).

Camelus — Kameel — Верхоблюдъ (одинъ селянинъ изъ Матвієвець, будучи на ярмарці въ Коломиі, казавъ побачивши тамъ горбатого коня, виведеного на продажъ: „та цей кінь має такі горби, мовъ той верхоблюдъ, що у теплихъ краяхъ . . . . Слово „верхоблюдъ" чувъ я такожъ и відъ Чортківськихъ людей.) — Верблюдъ (Укр. Сян.).

Canis familiaris — Haushund — Песъ, Собака (Котюга — Чякра — Цюра — Цуценя (Укр.)] — Catulus: Песя, Щеня, Щенюкъ; Catulus — Сука; Catula parit — Сука щениться.

Canis lycaon — Вовкъ чорний (Передъ кількома годами вбито одного коло Більча, въ окрузі Заліщицькімъ).

Canis vulpes — Fuchs — Лисъ (Б.) — Лишка (КС.) (У ловцівъ: Гавкачъ (Самб. хвістъ — кита, китюхъ; білий кінець кити: фіявка).

Capra hircus — gemeine Ziege — Коза; hirquus — Козелъ, Цапъ; capella — Козя, Козиня.

Cavia cobaya — Meerschweinchen — Морське порося (въ виговорі Мирске порося. Кс.) — Морщакъ (въ в. Мирщакъ НС.). Гоже те звіръя привезено до Європи зъ южноі Америки; селяне тримають єго въ хаті, думаючи, що помагає відъ гістцю и пристріту) — Морське паця (Стрч.) — Морська свиня (Я.).

Cervus elaphus — Edelhirsch — Олінь (mas: Рогачъ, Парогачъ, Розсохачъ, Раглякъ; — Дикий Бикъ; femina: Олениця.)
Cervus capreolus — Reh — Серна — Серниця (mas: Сернюкъ, Дикий Цапъ; — femina: Дика коза; — Серниця).
Cricetus frumentarius — Hamster — Хомлякъ (Б.) — Земське песя (Стрч.).
Equus caballus — Pferd Кінь, Комонь (въ Слові о Повці Игоря и Укр.) equus admissarius — Огеръ; castratus кінь, валахъ; caballus — румакъ, шкапа; mannulus — Жеребець, лошакъ; лошакъ въ другімъ році, котрому. стрижутъ гриву — Стрижакъ, Стригунець; equa — кобила; equa foeta — кобила жеребна, клячъ; equa parit — кобила жеребиться; equuleus — Лоша, Жеребъя; — Млиця-лоша, що родится тоді, коли рання гречка цвите; Версовикъ-що въ тверду осінь родится.
Erinaceus europaeus — Igel — Іжакъ (Кс.) — Іжъ (Кс.). Яричъ (Стр. коло Долини).
Felis (domestica) — Katze — Кітъ; самиця: Кітка; — Кішка (Укр.) Мачка (Матківъ); — самець: Мацуръ (Матківъ) — Молоде: Котя (Гал.) — Кошеня (Укр.).
Lepus cuniculus — Kaninchen — Кріль — Крілпкъ [Труха — Труханя (Кол.)].
Lepus timidus — Haase — Заяць — Заяпець (Підб.) [Сплюхъ (Терн.) — Довгоухъ (К. Льв.) — Стрибайчикъ (Укр.) — Степанчикъ (Укр.)] (ноги — скоки, драли; уха — слухи; хвістъ — космикъ; очи — сліпаки, балухи).
Lutra vulgaris — Fischotter — Видра (Гал.) — Відниха (Укр.).
Meles taxus — Dachs — Борсюкъ (Гал.) — Харсупъ (Укр.).
Mus musculus — Hausmaus — Миша (Укр.) Мишъ (Гал.).
Mus rattus — Hausratte — Щуръ (Гал. Укр.) Криса (Укр., Номисъ).
Mus decumanus — Wanderratte — Щуръ — Мадзуръ (Укр.).
Mustela foina — Hausmarder — Куниця (Б.).
Mustela lutreola — Nörz — Нурка (З.) — Нуриця (Стан.).
Mustela putorius — Iltis — Тхіръ (Гал. Укр.).
Myogale moschata — Bisamratte — Хохуль (Укр.).
Myoxus avellanarius — Haselmaus — Ліскуля, Ліскулька (Стан.) — Ліскогризъ (Стр.).
Myoxus glis — Siebenschläfer — Кушликъ (Стан.), Кушлякъ (Стан.) — Кашевка (Гогочи, Бер) — Попелюха (Стрск.) — Попелюхъ (Стр.)
Ovis aries — Schaf — Вівця; — aries Баранъ; vervex Скопъ; agnus Ягня (Шутка, Бирка, Берулька) — Молода вівця; Ягниця, Яловеда; — Ярча, Ярка; ovis parit — Вівця котиться; Ватуля — вівця, що въ перший разъ має ягня; Шкіра овеча (кожушокъ) - руна́ (Колом.) такожъ и саму вовну звуть „руно́ю“.

Rhinocerus — Nashorn — Носорогачъ (въ казкахъ).

Sciurus vulgaris — Eichhörnchen — Білка (Укр.) — Білиця (Стр. сподомъ біла) — Вивірка (Стр.) — Гавъюрка (Жовк.) — Векша (Укр.) — Мишелівка-ми (Гал.) або Мишаловка-ми (Укр.) — зовуть оріхи, що виберають изъ гніздъ Білокъ або лісовихъ мишей (Mus silvaticus); иноді именуютъ такожъ „мишелівками и животини: Білки, лісові миші и ліскульки".

Sorex vulgaris — Waldspitzmaus — Мідиця (Жовк. Стан.).

Spalax typhlus — Blindmaus — Зіньске щеня (Укр.).

Spermophilus — Ziesel — Сусликъ (Б. Чорт. и Бер.) — Оврашокъ (Укр.) — Хавряшокъ (Укр.).

Sus scofa domestica — Свиня домашня, усвоена (морхворий); verres — кнуръ, кнорозъ, кабанъ; castratus — пацюкъ, вепéрь, веприкъ; porcus — лёха, роха; porculus — паця, порося; більше порося, що має зъ пів року — підсвинокъ; sus parit — свиня поросится, пацится; eine trächtige Sau — лёха пороснá, пацнá.

Sus scrofa — Wildschwein — Дикъ (С.) — Дика свиня; — Дикий кнурь; Дика лёха-мáтиця (ляцк. maciora); дике порося — верхлякъ (Самб.) верхлюкъ (Самб.); однорічний поросюкъ - річнякъ; Старий кнурь, що особнякомъ ходить - єдинáкъ (Східниця) — Одинець (Самб.).

Talpa europaea — Maulwurf — Кертина (Кол.) — Кертиця (Др.) — Кретъ (НС.) — Крутъ (Жовк.) — Кротъ (Укр.).

Ursus — Bär — Медвідь (Самб.) — Ведмедь (Стр., Укр.) (у локців: Космачъ; — є медведі полоняні — Полоняники — великі сірі; ходятъ по полонинахъ; — и Буряники менші, чорнобурі сидятъ по бурянахъ и гущавникахъ (Східниця) — Леговище медведя, де виводяться медведьчата - Gáвра (Східниця).

Vespertilio — Fledermaus — Леликъ (Б.) — Пиргáчъ (Сян.), Мишъпиргачъ (НС.) — Нетопиръ (З.) — Ночовидъ (Самб. зъ одмінами въ виговорі: Нічвидъ, Нічвидокъ, Мечведокъ) — Кучопиръ (Любачівъ) — Коцопиръ (Самб.) — Кожанъ (Угнівъ зъ одмінами въ виговорі: Кажанъ (Укр.) — Куржанъ (Олесько).

Пр. — Грубшого звіря н. пр медведі ловлять *самостріламы, самопаламы* або на *сліпъ;* менші звірки н. пр. куниці, тхірі, лиси и пр. имаютъ въ *люшрові* або *карковi залізця*, въ *капкани* або *ступиці;* миші и щурі лапаютъ въ *лапки*, такъ звані *пасти, пастки* або *слопці*.

б). До номенклятури орнитологичнеї.

Accentor modularis — Heckensperling — Braunelle — Покропивникъ (Гогочи, Бер.) — Покропивниця (Кути) — Кропивникъ (Mag.) — Мармуръ (К. Льв.).

Alauda — Lerche — Жайворонокъ (Укр.) — Джяворонокъ (Б.) — Шка́воронокъ (НС.) — Жайвіръ (Укр.).
Alauda arvensis — Feldlerche — Шкаворонокъ - весняний (НС.) — Орачъ (Терн.) — Веснівка (Стр,) — Підборозднн (Крс.).
Alauda arborea — Baumlerche, Kothlerche — Смітюхъ (Стр.) — Посмітюшокъ (Стан.) — Посмітюха (Перн.) — Ǵе́лавець - Ке́лавець (С.) — Шкаворонокъ-зимовий (НС. пробуває по смітникахъ (именно въ зимі) та горбится біжучи мовь келавий) — Чорпіта (Кс., Кути; — приговорюють: Чорпіто! чорпіто! коли буде літо?).
Alcedo ispida — Eisvogel — Водоморозъ (С.) — Морозюкъ (С.) — Иванокъ (Укр.).
Anas — Ente — Качка (Гал.) — Утка (Укр.) (mas: Качуръ (Гал.). Селехъ — Селезень (Укр.) — hermaphroditica: Качій (З.).
Anas boschas — Stockente — Крехъ (Кол.) — Крижівка (Б.).
Anas clangula — Klangente — Гоголь (Укр.) Gegавка (Гал.).
Anas clypeata — Löffelente — Плосконоса (Кол.).
Anas crecca — Krickente — Чиренка (Чирянка З.) — Крякавка (Б. Крякавками зовугъ такожъ и жаби).
Anas ferina — Rothhalsente — Підго́рілка (Кол.).
Anas querquedula — Schnärrente — Чирка (Стр., Укр.) — Чирянка (З.) — Oedemia, Trauerente, Чернядка (Чернядь: въ Слові о повці Игоря).
Anser — Gans — Гусь, Гуска; Ans. mas: Гусакъ; Молоде: Гуся, Гусятко.
Anthus — Pieper — Піщакъ (К. Льв.) — Пийка (НС. піскотить, (півкає, пийкає, пискає,) пі - пі - пі - пі - пі!).
Anthus arboreus — Baumpieper - Spitzlerche — Чикуливка (НС.) Вершнюкъ, Верхолякъ (Стр. въ слові Веръшнюкъ р самозвукомъ).
Ardea (cinerea) — (Grauer) Fischreiher — Чапля — Чаплюка (Б.) — Чапура (Укр.) — Риболовъ (Н.) — Волюваня (коло Бранковець, Стан. зрів. чеське Volavka) — Бушля (Укр. зрів. бусель).
Ardea (Botaurus) stellaris — Bohrdommel, Moorochse — Бугай (Укр.) — Гукъ (Самб.) — Гукало — Гупало (З. повіръє: Гупало, то заклята душа: въ день птицею, а въ ночи перекидается у дитину, тай плаче сидячи въ болоті).
Ardea minuta — Kleiner Rohrdommel — Гупало мале — Гучокъ.
Astur — Habicht — Яструбъ (Б.) — Ястрібъ — Ястеръ (Кс.) — Астрябъ (НС.).
Astur palumbarius — Hühnerhabicht — Шибакъ (М.) — Шуликъ (Жовк.) — Шулякъ (Терн.) — Шулі́ка (Укр.) — Ястрібъ - куръячий (Н.), Куръячий вовкъ (Б), Курохва́тъ (Кол.), Яструбъ-великий (Жабокр.).
Astur nisus — Finkenhabicht, Sperber — Кругулець (Гогочи Бер.), Крагавь (Буков.), Крагулець (НС.), Скригулець (С., З.), Кри-

гулецъ (Гоючи, Бер.), Ястрібъ-пташачий або потячий (Н.) — Корсунъ (Укр.), Коршакъ (Укр.), Яструбецъ-малий (Жабокр.).
Bombycilla garrula — Seidenschwanz. — Намелюшка (К. Льв. по намелинахъ (Viscum). — Омелюха (Др.)
Buteo — Bussard — Лунь (Ц. Кол.)
Caprimulgus europaeus — Nachtschwalbe, Tagschläfer — Нічна-зазуля (К. Льв.) — Спюшокъ (Стан). — Дрімухъ (Терп.) — Нічвидъ (Стр. и Бер). Нічвидомъ взиваютъ декуда и Лелика (vespertilio). — О Нічвиді (Caprimulgus) говорять, що вінъ „зблудить чоловіка въ ночи." С.) — Ночникъ — Ночниця (Укр.) — Блудъ (Підб.)
Certhia familiaris — Baumlaufer — Ковальчикъ (Бер).
Charadrius — Regenpfeifer — Цівкунъ (Стр.) — Чиркунъ (Кул.)
Ciconia alba — Weisser Storch — Бусель (Ц. Укр.) — Бузёкъ — Вузько (З:) — Чорногузъ (Б.) — Неклейка (Укр.) — Бучакъ (Укр.) — Лелека (Шейк.)
Ciconia nigra — Schwarzer Storch — Гайстеръ (Укр.)
Cinclus aquaticus — Wasseramsel — Качурикъ (Н. С.) — Рінникъ (Н. кругленький, якъ рінякъ, тай и діти виводить въ ріни).
Circus — Sumpfweihe — Каня-болотяна — Плюкъ (Стр.)
Circus pygargus (cyaneus) — Kornweihe — Кебузъ (Гал.)
Columba oenas — Holztaube — Гуркотливецъ (Укр.) — Буркунъ (Укр.) — Синякъ (Др.)
Columba dasypus v. tympanisans — Trommeltaube — Туркотъ (Укр).
Columba gutturosa — Kropftaube — Підгóрлиця (К. Льв.) — Горлачъ (Стап.) — Горлякъ (Стр.)
Columba palumbus — Ringeltaube — Гривакъ (Гогочи Бер.) — Гривнáкъ (Б. и Сян).
Columba risoria — Lachtaube — Горлиця (Гал. и Укр.)
Columba turtur — Turteltaube — Туркавка (Б.) — Горлиця (Б.)
Colymbus — Seetaucher — Нирька (Чортк. відъ ниряти, поринати) — Пронурокъ (Срп.) — Понурокъ (Стр.)
Coracias garrula — Mandelkrähe, — Racke — Краска — Красиворона (Б.) — Красиворонка (Кул,) Синёворонка (Маб.) — Морська-ворона (Терн.) — Ракша (Укр.)
Corvus caryocatactes — Nusshäher — Лускогоріхъ (С.) — Оріхолупъ (Оленковате) — Крячка (Пациківъ; лускає горіхи; кричить кря-кря-кря... ря-ря...) — Сойка лісова (Н.)
Corvus corax — Kolkrabe — Воронъ (Укр. Гал.) — Крукъ (Кс. Крука тяжко застрілити; вінъ на девяту границю (на девяте село) вітрить порохъ) — Гавранъ (Н.С. якъ летить, то крумчить: крумъ! крумъ!) — Морський-воронъ (Чортк.) білий крукъ, альбиносъ.
Corvus cornix — Nebelkrähe — Ворона (Гал.) Gава (Укр.)
Corvus frugilegus — Saatkrähe — Грайворонъ (Б.) — Гайворонъ

(К.) — Грачъ (Укр.) — Гракъ (Укр.) — Ґавра (Укр.) — Каворонъ (Самб.) — Ґаворонъ (Н.С.)

Corvus glandarius — Eichelhäher — Соя — Сойка (Б.) — Сійка (Н.С.) — Сойка проста (Н.) — Баба (К. Льв).

Corvus monedula — Dohle — Кавка (Б.) — Галка (Кол. кавчить або кванькає: кавъ! кавъ! — квань! квань!)

Corvus pica — Elster — Сорока (Гал. и Укр.)

Crex pratensis — Wachtelkönig — Деркачъ (Б, К. Льв. Укр.) Диркає, дирчить диръ! диръ!) Дергачъ (Укр. кличе тамъ пень! Стан.)

Cygnus — Schwan — Лебідь (Гал. и Укр.)

Cypselus apus — Mauersegler — Косаточка — Косатка (Укр.)

Cuculus canorus — Kuckuck — Зазуль — Зазуля (Гал.) — Зузуля (Укр). — Кукавка (Стр. Чортк.) — Зегзиця (въ Слові о Повці Игоря).

Emberiza — Ammer — Стренадка (Жовк.) — Стерникъ (Маб.) — Припутень (Укр.)

Emberiza citrinella — Goldammer — Жовтогрудка (Стр. и Н.С.) — Жовтобрюхъ — Жовтобрюшокъ (Терн.)

Emberiza hortulana — Ortolan — Овсянка (Укр.)

Emberiza milliaria — Gerstenammer — Ячмінникъ (Жовк.) — Болібрюхъ (Стрч.)

Emberiza nivalis — Schneeammer — Снігурь (С.) — Сніголюбъ (С.) — Снігурь-білий (К. Льв.)

Emberiza schoeniclus — Rohrammer — Цюникъ (Манастирець Самб.) Тростяний воробець (К. Льв.)

Falco — Falke — Сокілъ (Гал. и Укр.)

Falco laniarius — Würgfalke — Рарігъ (Укр.)

Falco candicans — Кречетъ (Укр.)

Falco subbuteo — Lerchenfalk — Кобець (Укр.) — Купець (Ясн. вінъ безъ грошей купує: вдарить—вхопить та вже и його!)

Falco tinunculus — Rüttelfalke — Постільга (Укр.) — Кружець — Кружлякъ (Маб.) — Мишелівка (Пол.) — Борнвітеръ (Стр. 'rittelt, боре ся зъ вітромъ).

Fringilla cannabina — Bluthäufling — Маколядра (Шоломия) — Маколёндра (Підб.) — Маколёндрикъ (Самб.) — Маковій (Жовк пъє макъ) — Макопейка (Стр.)

Fringilla carduelis — Stieglitz — Щиголъ (К. Льв.) — Щигликъ (Терн.) — Дзингель (Пер).

Fringilla chloris — Grünling — Дзвонець (К. Льв.) — Дзвінокъ (Терн.) — Дзёркачъ, Дзвенкачъ (Шолом.) — Вугринъ (Отиния) — Зеленякъ (Чортк.)

Fringilla coccothraustes — Kernbeisser Костогризъ. (Маб.) — Костоглідъ (Ясн.) — Костюкъ, Костакъ (С.) — Лущъ (Стан.) — Білокрилець (Шутроминці въ Чортк. на крилахъ має білий

значокъ; — въ науковій номенклятурі одвічала-бъ назва „Білокрилець“ латиньскому Loxia leucoptera) (у Мазурівъ -kląs).

Fringilla (Pinicola) enucleator — Fichtengimpel — Щуръ (Укр.) — Смеречнюкъ (Стр.)

Fringilla erythrina — Karmingimpel — Снігурь-винний (К. Льв.)

Fringilla domestica — Hausperling — Воробець — Горобець — Воробель (Сян.)

Fringilla linaria — Leinfink — Чичітка (К. Кьв., Укр.)

Fringilla montana — Feldsperling — Мазурокъ (Терн.) — Мазуръ (Гогочи. Бер).

Fringilla montifringilla — Bergfink — Юрокъ — Вюрокъ (після О. Партицького).

Fringilla pyrrhula — Gimpel — Снігурь (Терн.) Снігурь красний (К. Льв.) — Червонюхъ (С.) — Ґиль (Самб.) — Московський канарокъ (К. Льв.)

Fringilla rosea — Rosengimpel — Турокъ — Снігурь Турецький (К. Льв. Fr. rosea и erythrina прилітають часомъ въ зимі изъ сівера до насъ, але случаються (именно rosea) такъ рідко, що ихъ ледви який десятий пташникъ знає.)

Fringilla serinus — Girlitz — Щедрикъ (Стр. — Щедриками, Щедликами називали кілька родівъ птиць співочихъ, именно Alauda arborea, Fr. carduelis, Fr. spinus, до чижика дуже подібного Fr. serinus и инш. — Властиво слово „Щедрикъ“ тоє самоє, що и „Щиглпкъ“ — е переходить въ виговорі часто на и (Здерка, Здирка, Деркачъ, Диркачъ) г на к, g, ґ (Гайворонъ, Каворонъ, Ґаворонъ: ляцьке makolągwa въ руськімъ: шаколёндра) а р на л (рицарь — лицарь): відтакъ отъ яка переміна була-бъ въ виговорі; Щигликъ, Щеглпкъ, Щедликъ, Щедрикъ. — Я-бъ принявъ назву „Щедрикъ“ на щедрого співомъ Fr. serinus).

Fringilla spinus — Zeisig — Чижикъ (К. Льв.) — Чижъ (Жовк.)

Fulica utra — Blaesshuhn — Лисуха — Плиска — (З.) — Лисакъ (К. Льв.) — Піпъ (Стан.)

Gallinula — Rohrhuhn — Водяна курочка (Стр.) — Болотаня курочка (Жабокр,) — Дика курочка (Б.)

Gallus domesticus — Haushuhn — Куръ-домашний; g. gallinaceus, — Когутъ (Гал.) — Півникъ (Укр.) — Півень (Укр.) — Кокотень (Укр.) — Кочатъ (Укр. гл. Малоруський литературний зборникъ Мордовцева, Саратовъ 1859: стор. 366.) — gallina — Курка — Кокошка (Гал.) — Куря (М,) — Gallina glocitans — Квочка; gallina incubans matrix — насідка. сидуха; — pullus — Куря (Гал.) — Курятко — Курчя (Укр.) — Ціпка — Цяпка (Терн,) — Піскля (Укр.) — Потя — (Кол). g. hermaphroditicus — Курій (З.)

Gentilis (Falco nobilis) — Edelfalke — Балабанъ (Укр.)

Grus — Kranich — Журавель (Гал. и Укр.)
Haliaeus carbo — Scharbe — Бакланъ (Укр.)
Hirundo — Schwalbe — Ластівка — Ластовиця.
Hirundo riparia — Uferschwalbe — Берегуля — Берегулька (Н. и Жовк.) — Підплитникъ (Береж.) — Підбережка (С.) — Гребелюкъ (Стр.) — Гребенюкъ (Стр.)
Lanius — Würger Н. С.) — Сорокачъ К. Льв.) — Сорокушъ (Стрд). — Сорокопудъ (Стан.) — Сорокопустъ (Ясн.) — Сорокатільникъ (Гогочи, Береж.)
Lanius excubitor — Grosse Krickelster — Чекітъ (Стан. Терн.) — Чикавка (Сян.) — Чикачъ (К. Льв.)
Lanius minor — Kleine Krickelster — Смішокъ (Сян.) — Ругачъ (Сян.) вінъ ругає всякій птиці; разъ защебече якъ соловей, то зновъ, якъ жаворонокъ, то кличе мовъ перепелиця и пр.)
Lanius ruficeps — Rothköpfiger Würger — Огняникъ (коло Др. Пв. Якъ говорити о огни а вінъ почує, то полетить и спалить гніздо тоі птиці, що вперше надибле, а молоді поість).
Larus ridibundus — Lachmöwe — Хохітва (Укр.)
Loxia — Kreuzschnabel — Кривоносюкъ — Кривонісъ (К. Льв.) — Кривописокъ (Кол.)
Lusciola — Erdsänger — Соловейко (Укр.)
Luciola luscinia, Nachtigall, Соловей, Соловій, Баламутъ (К. Льв.)
Lusciola phoenicurus (и tithys) — Rothschwänzchen — Палихвістъ (К. Льв.) — Запалихвістъ (К. Льв.) — Горихвістъ (К. Льв.) — Трясихвостка (К. Льв. у Ляхівъ: Paliogón, Zapaliogón).
Lusciola rubecula — Rothkchelchen — Червенякъ — Червенячокъ. (Сян.) — Жовтюхъ (С.) — Дурилюдъ (Стрд.) — Дурилюдокъ (К. Льв.) — Дурисвітъ (К. Льв. вінъ дурить людей: такъ буцімъ и не втікає — вже-бъ ино его имити, а вінъ тоді фуръ! та не полетить далеко и зновъ сяде, и такъ все дурить); — Гулий (Рудники, Кол.)
Lusc. suecica, Blaukehlchen, Ясномуха (К. Льв.), Синёгрудка (Стр.)
Lusciola tithys — Hausrothschwänzchen — Коваль (К. Льв.) — Попокъ (Н. С.) — Жидокъ (Самб.)
Meleagris gallopavo — Truthahn, Puter — Индикъ; — Старий самецъ — Пулякъ (Сян.) — Пульцанъ (Сян.); самочка: Пулька (Сян.) Молоді: Пулята (Сян. пулюкає пуль — пуль — пуль — пуль — пуль!)
Merops apiaster, Bienenfresser, Золотуха, Золотушникъ (Укр.).
Milvus, Milan, Каня, Канюга, Канюка (Терн.).
Motacilla, Bachstelze, Блисканка (Жовк.), Блискавка (Кул.), Плистка (Стр.), Плиска (Н.), Пастушокъ, Пастушка (Терн.), Пастушечка (Терн., Берегуля (М.), Берегулька (Кол.), Трясихвостка (Маб.), Чяпайло (С. чепає хвостомъ), Трясидупа (Сян.) Болотавка (Самб.)

Motacilla alba — Weisse Bachstelze — Плиска біла (Н.) - Сирватка (Береж.)
Motacilla flava — Gelbe Bachstelze — Плиска жовта (Н.)
Numenius arquatus — Bráchvogel, Keilhake — Кулёнъ (Терн. кричить кулю-клю!) — Слуквá (Стан.)
Oriolus galbula — Goldamsel, Pyrol — Иволга (Укр.) — Ева (Ива Бер.) — Зофия (К. Льв.) — Олійникъ (Самб. співає: зофъю! зофъю! — на весну кличе до людей: покинь сані возьми візъ!)
Otis — Trappe — Дрофа (Терн.) — Драфа (Укр.) — Дрохва (Б.)
Parus — Meise — Синиця (К. Льв.)
Parus caudatus — Schwanzmeise — Трупъя-головка (К. Льв. відъ убарвління голови) — Мертва-головка (К. Льв.) — Кітъ (К. Льв. відъ того, що має довгий и тонкий хвістъ).
Parus coeruleus — Blaumeise — Синюкъ (Сян.) — Синичка (Стр.— Жидівочка (К. Льв.)
Parus major — Kohlmeise — Сикіръ (Н.С.) — Чикіръ (С,) — Сикорка (Самб.)
Palus palustris — Sumpfmeise, Mönchmeise — Попокъ (К. Льв. — Попичка (Маб.) — Чорноголовка (К. Льв.) — Семеникъ (Стрч.)
Parus pendulinus — Beutelmeise — Ремізъ — Ремезъ (Самб. Стан. Чорт. гніздомъ Реміза підкурюютъ на затічъ) — Романикъ (Жовк.)
Pavo — Pfau Пава (Гал. и Укр.)
Perdix cinerea — Rebhuhn — Куропатва (Терп.) — Куропатла (НС.) — Курапатва (Стр.) — Куропъя (Укр.) — Куріпка (Укр.)
Perdix dactylisonans — Wachtel Перепелиця — Перепеля — Перепелъ — Перепілка — Підпілітка (Гал.) — Підпидиёмка (Укр.) въ С. Якъ половуть, то „каже“ пепепелиця: підъ поломъ! підъ поломъ! а якъ вже стоить кілля въ цариніі, то: підъ коломъ! підъ коломъ! — Переп. перепелюкає: пять волівъ! пять волівъ! (Бер.) — пять телиць! пять телиць! (Стан.) — Якъ ще збіже пристигае, то вона вигукує: „підъ полукіпокъ! підъ полукінокъ! а якъ вже пристигне зерно, то вона нимъ задавится, та лишъ хававкає: „хававъ! хававъ!“ (Б.)
Picus — Specht — Дятель (К. Льв.) — Дятелъ (Укр.) — Дьокулъ (Терн.) — Gетель (Н.)—Gеgликъ (Кул.) — Клюйдерово (С.) — Клюсдерево (С.) — Довбало (Mag.) — Довбачъ (Стан.) Деревачъ (Береж.) — Ковтáчъ (Б.) — Колотáчъ (Кол.) — Покóвтачъ (Рудники, Кол.)
Gecinus — Grünspecht — Жовна (К. Лов. Терч.) — Жонва (Пол· Розплатавши сю птицю прикладають на жовни (золотуху, шкрофули; чи скуточно?!)
Picus martius — Schwarzspecht — Когутъ — Когутець (коло Др. кричить пі! пі! мовъ справжній когутъ).
Poediceps cristatus — Haubentaucher — Коза (3) Пірникоза (3).

Rallus aquaticus — Wasserralle — Хорустіль (К. Лов.) — Коростіль (Самб.) — Хорустільникъ (Гогочи, Бер.)
Regulus Goldhähnchen — Красовець (К. Лов.) Золотомушка (К. Льв.) — Короликъ (Сян.)
Saxicola — Steinschmätzer — Підкаменець (К. Льв. діти виводить підъ камінями); — Камінникъ (Б.) — Камінничка (Б.)
Scolopax — Schnepfe — Бекасъ (Терн. Самб.)
Scolopax gallinago — Heerschnepfe Крякъ (Жовк.) — Кшикъ (Ясн.)
Scolopax gallinula — kleine Bekassine — Крячокъ (Укр.) — Баранець (Чорт. блеє, якъ летить) — Овчарикъ (Укр.)
Scolopax major, — Doppelschnepfe Дубельтъ (Стан.) — Кришикъ (Укр.)
Scolopax rusticola — Waldschnepfe — Слонь — Слонька (Ясн.)
Sitta europea — Spechtmeise — К оваль (К. Льв.)
Sterna — Seeschwalbe — Рибакъ (С.) — Риболовець (С.) — Риболовчикъ (С) — Риболовъ (Гогочи Бер.) — Риболовичъ (М.) Риболовка (Дідушиці) — Рибалка (Укр.) Водовудъ (Стр.)
Sterna minuta и инші білогруді Рибаки — Білогру́дець (Н.) — Біло́грудъ (Кс.)
Strix — Eule — Сова.
Strix (Syrnium) aluco — Waldkanz - Пущикъ (Укр.)
Strix bubo — Uhu — Пуга́чъ (Кс. Терн.) Пуга́ (С.) Пу́гачъ (Укр.)
Strix noctua (Noctua passerina) — Steinkanz — Путькало (Укр.) Пугутькало (З.) — Совуля (Терн. путькає: путь-путь! пугуть!)
Strix (Noctua) scops — Zwergohrenle — Сичъ (Н. и Укр.)
Sturnus vulgaris — Staar — Шпакъ (Гал. Укр.) — Шкварець.
Sylvia — Grasmücke — Кропивъянка (Укр.) — Співакъ (С.)
Sylvia arundinacca — Teichrohrsänger — Очеретянка (Укр.) — Тростянка (Гал.)
Sylvia atricapilla — Schwarzplatte — Чорноголовка (К. Льв.)
Sylvia cinerea — Dorngrasmücke — Волосінка (Жовк. Терн. гніздо вистеляє въ середині волосеномъ).
Sylvia fitis — Fitislaubvogel, Wisperlein — Фітикъ (НС.)
Sylvia hypolais — Bastardnachtigall — Підсоловій (К. Льв.)
Sylvia nisoria — Sperbergrasmücke — Рибъяче вочко (К. Льв) — Волове вічко (Кс.)
Sylvia palustris — Sumpfrohrsänger — Лозовець — Лозівка (К. Льв. гніздо має въ лозахъ).
Sylvia rufa — Laubvogel — Евка (Ивка Стан.)
Tetrao — Waldhuhn — Тетера (Гал.)
Tetrao bonasia — Haselhuhn — Орябка — Орябокъ (Стан.) — Рябець (Укр.)
Tetrao tetrix — Birkhuhn Тетерюкъ (Укр.) — Тетерець (Гал.) —

Дикий півень (Укр.) -- Дикий — когутъ (Гал.) Дикий — куръ. (Гал.) -- самиця: Тетериця (Гал.) — Дика-кура (Гал.)

Tetrao urogallus — Auerhahn — Gотуръ (Стр.) — Самиця: Gотка (Кол. Сян.) —· Гетка (Стр.)

Totanus — Wasserläufer — Куликъ (Б. Стан)

Tringa — Strandläufer — Щибелець (С.)

Tringa pugnax — Kampfhahn — Задиракъ (Жовк.)

Troglodytes parvulns — Zaunkönig — Орішокъ (НС.) — Плотикъ (Сян.) — Мишка (К. Лов.) — Волове-воко (К. Лов.) — Пташокъ — маціцький (Кс. — Кругленький бурий, якъ горіхъ; не більший, якъ око у вола; протискае ся черезъ діри въ плоті, въ шпіхлірі и пр., мовъ миша; — въ Кс. повіръе: Пташ. маціцький иде въ хату, тай заклинає гаддє, що-бъ не росло.) (Черезъ обміну називають єго хибно декуда такожъ Дурилюдомъ та-й Короликомъ, зъ котрихъ названий перше прималежить соловейкови Lusciola rubecula; а вторимъ називаютъ Сяночане звичайно Красовця (Regulus).

Turdus — Drossel — Дріздъ — Дрозда (С.)

Turdus iliacus — Weindrossel — Дріздъ винний (К. Лов.)

Turdus merula — Amsel — Кісъ (К. Льв. НС. Чорт.)

Turdus pilaris — Wachholderdrossel — Квичиця (К. Лов.) — Квичола (К. Лов.) — Квічаль (НС.) — Ялівникъ (Сян.)

Turdus torquatus — Ringdrossel — Білогривець — Кісъ—гривий (Н.)

Turdus viscivorus — Schnarre, Zwitzer, Misteldrossel — Пирскачъ (К. Льв.) -- Чиркотъ (Стан.) — Омелюхъ Н.

Ulula — Kauz — Лелітъ (Крс. О лелітахъ розносять басні, якоби вони на голодъ прилітали, та заповідали свій прибутокъ зловіщимъ „леле! леле!")

Upupa epops — Wiedehopf — Одудъ (С.) — Улудъ (С.) — Водвудъ — Дудокъ — Вудокъ (Маґ.) — Вудко (Ясн.) — Вудкало (Ясн.) — Зазуля-жидівська (Н.)

Vanellus cristatus — Kiebitz — Чайка (Терн. Жовк.) — Жидикъ— Тижикъ (Стан.) — Ибиска — Кибиска (Самб.) — Кигитка— Тигитка (Стнн. Закрівці) Тигодъ (Стр.) — Кигиця (Стрд.) — Кикигиця (Ясн.) — Кикигичка (Ясн.) — Кигичка (Мшана) — Пигичка (Чортк. Павшівка) — Татарська-душа (Б.) — Потя - Татарське (Н.)

(Ще якъ Татаре нападали на нашу Русь — то бувало, якъ сховается хрещений народъ въ очеретъ—то Потя Татарське сей часъ злетить до гори та кружачи все скіглить: пиги! пиги! и дає знакъ Татарві, що, мовъ, ось де сховались!)

Yunx torquilla — Wendehals -- Крутоголовачъ (Жовк.) Крутоголовъ (Гоґочи, Бер.) — Крутиголова (Ясільске) — Крутиголовка (Сян.)

Пр. Птиці лапаютъ въ *самоштріски* або *самоштовки*. Такожъ у стрісі наставляютъ *стрівки* або *верштрахи* (подібно споруджені якъ

ятері або вертрахи на риби) на воробці. Имаютъ птиці те-жъ и на *сильки* и *сітями*. Слоні, Чирянки, курочки и иншу болотяну пташню ловлятъ на *шмиґу*. *Шмиґа* або *смиґа* є то силька на досить довгій жердці завішена. Жердка встромляється у землю, а силька висить вільно въ повітрю. Такихъ приладівъ наставляють більше и то на жировиську птиць. Птиця прилітає жировати, небачно впихає головку у сильку шмиґи и ловиться.—На перепелиці наставляють довженну сіть такъ звану *перéставку* вздовжъ борозни и ваблять въ укриттю *вáбами* (ваби роблені зъ кори або зъ бляхи; — ними можъ удавати голоси птиць) Перепелиця злітається, біжить не бачучи зради у сіть, впихає головку у очка сіти, и ловиться.

b) до номенклятури герпетологичнеї.

Anguis fragilis — Blindschleiche — Веретільникъ (Терн.) — Веретільниця (С.) — Веретенниця (Сян.) — Гладунъ (Н.) — Гладій (Стр.) — Гладунка (С.) — Сліпець (Н.С.) — Сліпуха — Сліпакъ (Чортк.) — Сліпундра (Чортк.) — Сліпачка (Стр.) — Падалюкъ (коло Бучача) — Падальникъ (Пол.) — Падалець (Сян.) — Вертій (Кул.) — Довганя (Н. Черемхівъ въ Кол.) — Мідяниця (Пер.) — Поганка (Красне, Самб.) — Сліпа-гадина (Стр.) (Тую зовсімъ невинну ящірку, тримають за гадину дуже злющу и изъ всіхъ найнебезпечнійшу, бо „сліпа гадина“— думають — якъ кого вкусить, то каже; „штири дошки, сяжень землі“ и вже такому не вийти; а „видюща“ якъ вкусить, то каже „чіснику-ліку!“ тай и сама полізе за зіллємъ, що-бъ вилічити чоловіка Коло Др. — Якъ укусить кого гадина, а вінъ перше якъ вона добіжить до води, то згине гадина; якъ же вона перше, то вмре чоловікъ, Коло Др. — Якъ побачуть гадину то кажуть „камінь!“ думаючи, що відъ тоі замови гадина здохне, Коло Др.)

Bombinator igneus — Unke — Пунь — Пунька — Пунькало (К. Льв.) Попикъ (Стан. Самб.) — Кумикъ (Н.) Кума (Б.) — Кумка (Кол.) — Кунька (Б.)

Bufo — Kröte — Кáрапаня (Н.) — Рáпавка (Жабокр. сушать іі, відтакъ труть на перець, замішують въ молоко и дають такъ пити свинямъ на завали) — Корóпавка (Закрівці)—Коропáвиця (С.) — Ропавка (Кс. Н.С.) — Жаба земляна (Чорт). — Землякъ (З.) — Порохачка (Сян.) — Порхавка (К. Льв,) — Ряпуха (Репуха) — Ропуха (К. Льв.) — Шняґа (Б. — Забобонъ: Шняґа має гніздо (?!) въ мочярахъ; Якъ стара вийде и лишить своі молоді, обгородити докола гніздо тиками, то вона вернувши не може полізти до гнізда черезъ тики; тому иде геть въ поле шукати якогось зілля; а найшовши єго вертає зъ стебелиновъ и лише притулить до тикъ, а вже всі порозпадаються такъ, що безъ перешкоди може до дітей пійти; тоді взяти одну тичку изъ тихъ, що ними гніздо городивъ, и

прикладати до якихъ хочъ замківъ, всі розпадуться—хоть - би цілого світа скарби забравъ..“ — Шняga, думають, відберає коровамъ молоко; тому якъ найдуть іі, то завъязують въ шмату, и вішають въ комині, щоби ся удусила; відтакъ, думають, будуть корови опъять мати молоко.)

Emys europaea — Sumpfschildkröte — Черепаха (Стан.) — Коровка (Чорт. тримають іі, щобъ вели ся корови..

Hyla arborea — Laubfrosch Кряка — (Жовк.) — Кре́хкавка (Н,) — Крякавка (Н.) — Ра́хавка (Чорт.) — Ра́кавка (Чортк.) — Ра́хкавка (Самб.) — Кара́кавка (Чортк.) — Кара́кушка (к. Б)

Lacerta — Eidechse — Ящірка — Ящурка (Н. С. К. Льв.)

Ophidion — Schlange — Гадъ (Н. С.)

Pelias berus — Viper — Гадюка — Гадина — Змій — Язя (Н), Pelias berus звичайна одміна: Сорокуля (Східниця) — var. chersea Гадюка або Гадина червона (Др.); var. praester гад. чорна (Східниця.) Якъ гадина вкусить то смарують укушене місце завгодя сокомъ зъ цибуха (Н.С. чи средство достаточне?) зъ пожаданимъ же скуткомъ поступають такъ, коли пчола, оса або шершунъ вкусить).

Rana — Frosch — Жаба (Жовк. К. Льв. Укр.) — Веселюхъ — Веселюха (З.) — Скока (коло Пізнанки) — Скакуца (В.) — larva — Kaulquappe — Пуголовачъ (З.) — Пуголовиця (М. Кол.) — Пуголовка (Жабокр. Чортк.) — Головачъ (Сян) — Боклажокъ (Б.)

(Жабу не взиває селянинъ по имени боячись, що-бъ не дістати жабку підъ язикомъ; тому то говорячи о тій животині, називає іі „зимнянкою.“ Якже черезъ забудку неосторожно вихопится словомъ „жаба“ то сей часъ приговорює „чісникъ підъ язикомъ!“ Стр. — Очами зъ жабъ и ропавокъ осліпляють, по мнінню простого народа, відьми неприязнихъ собі людей. Они виберають очи живій жабі або ропавці, а завинувши ихъ въ космикъ волосся тоі особи, котру хотять осліпити, закопують о півночи підъ вербою або базникомъ. Німъ сонце зійде, потемніє тота особа, котрій відьма чари вчинила. Зол.

Rana esculenta — Grüner Frosch — Жаба-зелена (Стан.) — Лисаня (Н.) — Жаба-травяна (Кс. т. є. травяно-зелена; — лічать нею відъ пропасниці)

Salamandra — Salamander — Ящуръ (Н. зъ него то дають данiє; ящуръ — кажуть — хотьби бувъ на куснi покраяний, оживає въ середині у чоловіка и справляє великі болі и корчі).

Salamandra maculosa — Gefleckte Salamander — Сисакъ (Крс. Східн. — думають, що причіпляється до вимъя корови підъ часъ якъ вона пасеся, и ссе молоко.) — Дивитюрникъ (Сян. дуже єго боятся, думаючи, що заіло кусає).

Triton — Wassermolch — Ирица (Стр. Ирицями зовуть властиво загаломъ въ болоті водячі ся животини).

Tropidonotus natrix — Ringelnatter — Wasserschlange — Вужъ — Ужъ Ужака — Южъ (Самб.) — Водянка (Самб.)

2

Пр. — Полозъ (єтимологично, тоє самоє, що ляцьке płaz) єстъ то сказочний звірь; у мазурськихъ мужиківъ звеся павузомъ (pawąz); о німъ розсказують, що де пролізе, тамъ и трава пониче, а якъ трісне хвостомъ чоловіка або звіръя, то відъ разу и зобъє а потімъ ссе кровъ изъ своєї здобичи. — Смокъ (Цьмокъ), Дракъ и Змій огняний одгривають таксжъ у басняхъ народа важную ролю.

c) до номенклятури ихтиологичнѣї,

Abramis (Blicca) argyroleuca — Blicke, Zobelpleinze — Плескавка (Самб.)— Плоскавиця (Чортк.) — Лискавка — Блискавка (Самб. Плескавицями, Блискавками, Блискавицями (подібно якъ у Німцівъ въ баварськімъ нарічию словомъ: Blicke або Blicklinge) називають у насъ загаломъ риби, що вискакують часто зъ води (плоскаются або грають) та „ходячи верхомъ“ въ воді мовъ зеркало блискають, якъ Alburnus lucidus, Asp, bipunctatus, Leuc. erytrophtalmus, Abramis argyroleuca и пр.)

Abramis brama, — Blei, Brassen — Лящъ (Терн. Укр.) — Ліщъ (Кол.) — Пліщъ (Чорт.) — Лещівка (Судова Вишня) — Чабакъ (Укр.)

Abramis Sapa — Білоокъ (Шейк.)

Abramis vimba — Zärthe, Blaunase — Синегубъ (Стр.) — Рибець (Б.) — Тараня (Укр.).

Acerina cernua — Kaulbarsch — Яшкаръ (Бер.)

Acerina rossica — Langnasiger Kaulbarsch — Ёршъ (Укр.) — Бобиръ (Шейк,)

Acipenser huso — Hausen — Білуга (Укр. Гал.) — Визъ (Гал. мъясо зъ виза-Визина).

Acipenser ruthenus — Stierl, Sterlet — Чечуга (Чортк.), Чучуga (Бук.)

Acipenser sturio — Stör — Осетръ — Ясетръ.

Aspro Zingel — Zingel — Чіпъ (Б.) — Чопикъ (М.)

Aspius bipunctatus — Alandblecke — Швия, Швея (М.) Швайка (Стр.)

Aspius (Alburnus) Baldneri Val. — Бистрянка (Шейк.)

Aspius delineatus — Вівсикъ (коло Бродівъ) — Вівсянка (Кул.)

Aspius lucidus — Laube, Uklei — Оклія (Самб.) — Оклій (Підп.) Верховода — Верховодиця (Стр.) — Поверховиця (Жовк.)— Біллиця (Стан.) — Білюга (Жовк.)

Aspius rapax — Rappe — Schied — Фатъ (Б.) Лучається въ Дністрі, але рідко; підходить тежъ и до Сéрета, притоки Дністра) — Хватъ.

Barbus fluviatilis — Flussbarbe — Мерена (Стр.) — Марена — Маренчукъ (Б. — Декуда, приміромъ въ Кутищи, въ Станиславівськімъ, тримають икрицю мерени за отрую, и не ідять її) — Молода мерена-Костáрь (С.) — Костáчъ (Журавно) Многі рибаки взивають Костарями молоді маренчуки; другі-жъ розказували мені, що Костарь инша риба якъ марена; менша

відъ неі значно, но такожъ вусата (видиться Barbus Petenyi); у Москалівъ: Костера — Acipenser Kostera одміна звичайного Осетря)

Carassius vulgaris — Karausche, Gareisel — Карасъ (Кол.) — Карась (К. Льв.) — Кара́ська (Кул.)

Chondrostoma nasus — Nase, Nöstling — Підуства (Кол. Чортк.) — Підустовъ (С.) — Підустъ (Сян.)

Cobitis fossilis — Wetterfisch, Bisgurn — Пискірь (Терн. Жовк.) — Піскарь (Укр.) — Въюнъ (Стан. Укр.) — Оюнъ (Укр.)

Cobitis barbatula — Schmerle — Слижъ (М.) — Слизикъ (Пол.)

Cobitis taenia — Steinbeisser, Dorngrundel — Сікавка (Кол.) — Сикавка (Самб.) — Сікавиця (Стан.) — Сікунка (Стан.) — Піскозоба (Жовк.) — Коза (Самб.) — Щипавка (Чортк.) Сикля (Жовк.) — Авдотка (Шейк.) Колиця (Туря коло Др.)

Cottus — Groppe — Бабка (М.) — Бабъюкъ (Кол.) — Баба (С.) — Бабець (Стр.) — Бабій (Самб.) — Головачъ (Жовк.) — Glючъ (Н.С.) — Бичокъ. (Шейк.)

Cyprinus carpio — Karpfen — Карпъ (Самб.) — Коропъ (Б.) — Корапъ (Бер.) — Коропель — Шаранъ (Кол.) — Сазанъ (Укр.)

Esox lucius — Hecht — Щупакъ (К. Льв.) — Щупа (коло Бродівъ) — Щука (Кол. и Укр.)

Gobio fluviatilis — Gründling — Кобель — Кобликъ (М.) — Ковбликъ (Уторопи Кол.) — Скобликъ (Кул.) — Ковбень (Жовк. — Ковбель (Підп.) — Стовбець (Укр.)

Leuciscus cephalus — Döbel, Hasel — Клень — Клинь — Клинівка (М.) — Кленикъ (С.) — Клиньчукъ (Б.) — Клениця (Б.)

Leuciscus erythrophtalmus — Rothauge — Червінка (К. Льв.)

Leuciscus Friesii — Wirisob—Виризубъ (Б. Риба Leuciscus Friesii Nordmann (Gardonus wyrozub Güld.) для галицькоі фавни нова; я відкривъ іі въ Сереті, и то недалеко відъ впливу тоі ріки у Дністеръ (коло Більча). Вона лучається въ Дністрі (коло Заліщикъ) а зъ відси підходить также въ поблизькую притоку Серетъ; однакожъ лише въ рідкость попадається.)

Leuciscus idus — Giesen — Язь (Жовк.) — Язюкъ (Суд. В,) — Язя (Суд. В.) — Язикъ (Жовк.)

Leuciscus rutilus — Plötze, Rothflosser — Плотиця (Кол. Терн.) — Плотва (Укр.) — Пліточка — Плотичка — Плітка (Укр.) — Плотниця (Сам.) — Білий-Коропець (К. Льв.) — Площиця (Кол.)

Leuciscus vulgaris — Hasel — Ялець (Підп. Н.С.) — Яльчикъ (Сян.)

Lota vulgaris (Gadus lota) — Aalrutte — Мнюхъ (М.) — Ментюкъ — Ментюхъ (Жовк.) — Минёкъ (Самб.) — Ментусъ (Суд В. Новош.)

Lucioperca Sandra — Sander, Schill — Судакъ (Кутище) — Судукъ (Чортк. мъясо зъ Судука-Судучина.)

Lucioperca volgensis — Sekret — Секретъ (Укр.)

*

Mullus barbatus — Seebarbe, Rothbart — Барбуля, Барбунъ (Ше йк.)
Muraena anguilla (Anguilla fluviatilis) — Flussaal — Угоръ — Вугаръ (Жовк. Річиця.)
Pelecus cultratus — Sichling — Сухоребриця (М.)
Perca fluviatilis — Flussbarsch — Окунь (Гал. Укра.)
Petromyzon — Pricke, Steinsauger — Пескоглідъ (Стан. відъ песокъ, пісокъ и глодати, гризти) — Піскозобниця (Новошичи Самб.) — Піскозоблиця (Стан.)
Petromyzon fluviatis — Flusspricke — (въ гандлю): Минога або Угрикъ (у Татрівцівъ: węgorek.)
Phoxinus rivularis — Pfrille, Ellritze, Bitterfisch — Здерка (С., якъ ся тре: Мерестъ;— Здеркову юшку кажуть пити слабимъ на груди) — Бждирка (Сян). — Вільхівка (Н С). — Джярчъ (Потікъ, Чортк.) — Черчикъ (Терн.) — Неріснпця (М. зъ одмінами въ виговорі и закінченню: Мересниця (М). — Мерестъ (НС. и С. — Нерестъ (Терн.) — Мерінка (Сян.) — Нерістка (Н.) — Мулівка (Стр. Мулівками, Мулявицями називають тежъ и загаломъ маленькі рибки, отже и молодий потюхъ ріжнородныхъ рибъ великихъ) (у Татрівцівъ: Strzewęga).
Rhodeus amarus — Bitterling, Plätteln — Пукасъ (М.) — Черевуха (Сян). — Черевань (Н С). — Парашка (Самб). — Горуля (Жовк.) — Попадя (коло Калуша.)
Salmo fario — Forelle — Стругъ — Пстругъ (Кол. Стан.) — Пестрюга (Укр.)
Salmo (hucho?) — Huch — Головатиця (Кол. Шо-таке „Головатиця" тяжко допевне сказати, опираючи ся лишень на устнімъ поданню. Має то бути риба тримаючи 3-4стіпъ, подобає на Пструга, але здорово головата; изъ твердоі еі шкіри роблять капшуки; мъясо зъ неі скусне. Буває въ Черемши, де собі підъ берегомъ — особливо въ місцяхъ деревами отіненихъ — печери рие, въ котрихъ и сидитъ. Має терти ся передъ Покровами. Іі ловлять въ ночи. „Перший разъ наколютъ лушниці и вісушать надъ ватровъ; відтакъ, якъ вісушать, запалює одинъ лушницю, тай бреде водовъ и світить, а мовня бъе на воду то и видко геть ажъ до дна ріки. Другий вдивлює ся лишъ, де головатиця лежить, а якъ іі побачить, махне руковъ, що-бъ товаришъ ставъ и світивъ на однімъ місци. А самъ, що може: ударить въ ню остами, а відтакъ вітягає до гори. Часомъ не имутся ости, то втече Головатиця; а якъ велика, то хоть хлопъ и добре потрафивъ — не удержить: потягне ости и піде геть." — Примічаю, що коли-бъ Головатиця справді була Salmo hucho, то маємъ для фавни краєвої опъять новую рибу. Досі бо еще ніхто изъ краєвихъ вислідовачівъ не помітивъ въ Галичині S. hucho; а П П. Гекель и Дръ. Кнеръ кажутъ въ своімъ ділі „Die Süsswasserfische der Oester-

reich. Monarchie“ на ст. 279 лише загаломъ, що S. hucho єсть жителемъ Дуная и єго притокъ однакожъ не виміняють виразно ні-котроі притоки Дуная въ Галичині. Не будучи о тільки щасливимъ зловити тоту рибу або дістати, звертаю увагу Ш. Ш. вислідовачівъ нашого краю на данні мною, а небавомъ може вислідится точно, що то Головатиця.“) —
Scomber scombrus — Makrele — Баламутъ (Шейк.)
Silurus glanis — Wels, Schaiden — Сумъ (К. Льв.) Сонъ — Сомъ (Чортк. Укр.)
Thymallus vexillifer — Aesche — Перъ (Самб. Стр.) — Перій (Стр.)
Tinca chrysitis — Schleihe — Линъ (К. Льв. Кол)

Назви рибъ мені незнанихъ:

Слонь (коло Я.) — може Abramis melanops?
Пискозубъ (Пискорубъ коло Я) має бути риба біла, узка тримаюча 12 цалівъ.

Сі риби не мігъ я мимо всякихъ усилій дістати, для того прошу Ш. Родимцівъ, мині такові, якъ зможуть до здетерминовання прислати. — Риби посилаються въ слоикахъ наповненихъ шпиритусомъ.

Пр. Самець рибъ-Молочнякъ (Стр.) — самиця-Икрець (Стр.) Ova piscium — Rogen Икра — Икриця (Гал.) — Fischsamen (Milch) — молочко (Гал.)

Прилади до имання рибъ.

1) *Волокъ або невідъ* єсть то сіть 5—17 локіть довга, а 2—3 лік. широка. На обохъ кінцяхъ черезъ широкість є по одному патику (орчику). Подовжъ сіти є кільця або качалки и то по одній стороні залізні, по другій деревляні; черезъ ті кільця переходять шнури, котрими сіть до вподоби можъ стягати або розтягати. Якъ воломомъ ловлять, то виізджають на двохъ човнахъ; зъ одного човна беруть шнури одного кінця а зъ другого човна шнури другого кінця и відтакъ закидають. Волокъ нирає залізними кільцями въ воду ажъ попри землю, деревляними же пливе верхомъ. Якъ волокъ розпустили такъ якъ треба, за якийсь часъ затягають єго т. є. одна и друга сторона тягне разомъ до себе, а риба попадає у середину волока. Волокомъ ловлять лишень на більшихъ водахъ. Середина волока є значно наддана и міховата и зовеся *матнею*; поли зъ орчиками *крилами*.

2) *Ваша* єстъ такий самий приладъ, якъ и волокъ, ино що очка у сіти вати менші, якъ у волока а затімъ можъ ватою и дрібнійшу рибу ловити.

3) *Верето, Пілка* або *Полотно*. Сей приладъ подібний до волока, ино що менший и зъ густійшоі материі спорудженний. Кочівця въ него доломъ глиняні, а въ горі поплавці звичайно зъ березовоі кори роблені. Веретомъ ловлять рибу въ броді. Двохъ коцюбами або бовтами зганяє, а двохъ ловить.

4) *Сітка, Сіть* проста рідка тканина розпъялена на двохъ патикахъ.

5) *Каламага* до двохъ 6—8 стіпъ довгихъ дручківъ (держаківъ) причіплена сітка зі два лікті довга, а локіть широка. Каламагою ловлять підъ намулистими берегами; підъізджають крипою (крипа-ве-

ликий чо́венъ) и у рибне місце ниряють каламагу, а відтакъ зводять іі до гори опираючи для пільги держаки о крипу. Такожъ ловлять симъ приладомъ, коли беруть рибу на трійло.

6) *Стінки* уживають на ріках. Ихъ великість різна після великости ріки. Суть то сіти, котрими перепинають ріку відъ одного берега до другого. Звичайно припинають дві стінки, и то 40⁰ одну від другоі. Щобъ ліпше сіти держалися, и щобъ ихъ вода не понесла, повбивані въ землю палики, на котрі сітка розпъялена, а доломъ кладуть на сіть каміння. Межи одною и другою стінкою накидують вязанки шувару, трости, соломи то що — и такъ лишять цілий заставъ зъ кілька день. Відтакъ відпинають стінки бережно и зближають ихъ на 5⁰ одну до другоі, а другі рибаки начинають зъ кімлями и саками на місци межи стінками ловити рибу, що черезъ той часъ, якъ бувъ заставъ, межи стінки зібрала ся.

7) *Вятерь*, *Ятерь*, (менший *Вятрикъ*,) *Савка* або *Верштрахъ*. Сіть подібно споруджена, якъ Вершка. Въ середину вятеря провадить лійковата сітяна шия, такъ званий *Суятрикъ*. Вінъ є къ долу все вузший, а у долині є лишевь така дірка, щобъ риба могла перейти. Якъ риба перейде суятрикъ то падає въ властивий *ятерь*, и вже ій назадъ втечи годі. Ятерь верхній обгортає собою суятрикъ, єсть то такожъ сіть лійковата, підтримована обручами въ горі більшими, къ долу все меншими. До горішного обруча причіплені два крила т. є. поли сітяні. До сихъ крилъ присилені ріжки або росіжки, а то до кождого крила по одному. Кінець вятеря є такожъ одинъ патикъ (ріжокъ). Наставляючи вятерь пъялять ріжки у землю такъ, щобъ цілий приладъ бувъ натягнений.

8) *Кімлагъ* або *Ятракъ*. Такий приладъ, якъ вятерь, ино безъ крилъ и безъ суятрика. Кужіловата сіть, въ горі більшими къ долу все меншими обручами підтримована Одинъ изъ середущихъ обручівъ обтягнений и черезъ середину сіткою; лише въ осередці є узкий пропускъ для риби. Коли риба перейде черезъ той отвіръ, то впадає въ кінець сіти и зловлена, Якъ ловлять тимъ приладомъ, гатять ріку, лишаючи лише узке місце вільне и тамтуда то наставляють кімлачъ. Звичайно ловлять тимъ приладомъ на шипотахъ противъ води.

9) *Кімля* або *Климля* подобає на ребтюхъ для коней. Зъ патиківъ повъязані два паралєграми и косо до себе звязані такъ, що підставу мають спільню, нею отже сходяться до купи. Тая снасть обтягнена сіткою, зо всіхъ боківъ, лише въ горі, де паралелєграми найбільше розходяться, не ма сітки. Тутъ то и отвіръ. Тамъ, де паралелєграми найбільше розходятся, є зъ краю до іхъ углівъ присилений обручъ або патикъ. Велика кімля тримає въ отворі 5—8′ завздовжки а 3—4′ завширшки. Той приладъ наставляють підъ береги: одинъ зганяє тамтуда рибу. а другий витягає за якийсь часъ кімлю до гори.

10) *Сакъ* або *Сакви*. До пів каблуки причіплена сітка затягнена въ узкий кінець. Жердка буває въ двоякий спосібъ присилена. Сакъ, котримъ въ броді ловится, або тоді коли загінъ, має жердку присилену до двохъ раменъ (патиківъ) такъ, що одно рамъя привъязане до кінця каблуки, друге-жъ до єі середини. У сака-жъ, котримъ зъ притягомъ ловлять, зъ берега або човна, одно рамъя привязано до одного кінця, а друге до другого кінця каблуки. Такъ виглядає сакъ и пр. въ Чортківськімъ. Де куда-жъ н. пр. въ Стрийськімъ є до півкаблуки причіплена сітка, а зъ одноі и другоі сторони півкаблуки присилені жердки до держання (держаки).

11) *Сакуля*. Подібна до сака въ Стрийськихъ горахъ, До двохъ патиківъ почіплене рідко ткане полотно, мовъ велика кешеня, котра виходить въ кінець.

12) *Підсакъ, Підсака* або *Підсаківка.* Ціла каблука на жердці привъязана — сітка дуже коротка. Подобає на сітку до ловлення мотилівъ (ино що мішочокъ, якъ згадано тутъ короткий) або ще більше до сітки на водяні хрущі. Підсакомъ ловлять рибу на трійло (маслакъ, дурійницю, трійку, трутку).

13) *Світилень* майже такий самий приладъ, якъ сакуля. Два патики идуть однакожъ не паралельно, но суть на однімъ кінци більше до себе зближені, якъ на другімъ; сітка-жъ виходить въ узкий кінець. Такожъ є у сіти шнурокъ, котримъ можъ єі отвіръ розпускати або стягати Світильнёмъ ловлять звичайно въ помилахъ (помило-місце при березі, де вода сильно вимулила и підмила.)

14) *Чястонить.* До обруча причіплена густа сітка въ кінець виходяча. Цілий приходъ подібний до ворока, що уживають при робленню сира (такъ званого „сирника"). Чястонитевъ ловлять на меншій воді и то лише менші риби н. пр. плотички.

15) *Шуфата.* Два дручки въ середині присилені такъ, що дадуться мовъ ножиці складати и отвирати. До одноі половини тихъ дручківъ причіплена сіть въ кінець затягнена. Отворену шуфату наставляє одинъ на струмени, держучи іі за голі дручки, а другі полохають у сіть рибу.

16) *Сайдакъ.* Въ горі дві півкаблуки до себе звернені и зцілені залізними обручками; въ долині те-жъ, ино що каблуки менші. Відъ каблукъ горішнихъ идуть до долішнихъ зі 3' довгі шнури паралельно, відтакъ на перехресть и на повперекъ. До каблукъ и шнурівъ присилена сіть, а такъ має той приладъ, коли натягнений або коли висить, видъ коновки въ горі ширшоі, доломъ вузшоі. Въ отворі тримає сайдакъ сяжень завдовшки, а півъ завширшки, а глибокий буде зо 4 стіпъ. Якъ ловлять сайдакомъ, то привъязують підъ ёго спідъ одвітно важкий камінь, щобъ сіть була натягнена и наставляють приладъ підъ береги. Відтакъ зганяють тамтуда рибу, а потімъ витягають сайдакъ и виймають, що въ него забігло.

17) *Крошня, Корошня, Фатка, Фатъ, Підхватъ, Нападка, Підривка, Черпакъ, Крижакъ, Крижівниця, Крижоватка, Локатка* або *Лакатка* складається зъ двохъ каблукъ на хрестъ повъязанихъ; кінець тихъ каблукъ причіплена сітка. Де каблуки хрестовато сходяться, тамъ присилена жердка. Сітку и каблуки спускається у воду (де добра лівка), а жердку держиться въ руці. Яко принаду (жиръ) привъязують въ середину сітки звичайно кусникъ макуха, котрий щобъ бувъ чутний перше въ олію або въ маслі смажуть. Хто ловить поєдинци, тотъ звичайно дістає лишъ малу рибу тимъ приладомъ. На загоні-жъ (на гінці, на штурівці) коли зъ 10 або и більше чоловіка виходить зъ фатками, а тільки й гонить, попадається и въ фатку иноді и більша риба. Декуда роблять фатку зъ мішочкомъ въ середині; а декуда місто обручівъ дають чотири шнури. котрі въ горі привъязують до півкаблуки, а відтакъ до неі присиляють держакъ. Въ декотрихъ сторонахъ Стрийського округа называють той приладъ „*Підсакою.*"

18) *Крошенька.* Подібна до крошні, але безъ жердки. Дві каблуки на хрестъ звязані, до іхъ кінцівъ причіплена сіть мішочковата, въ острий кінець затягнена. Крошенькою ловлять на меншій воді.

19) *Чапавка* або *Чикало.* До сіти 2½ ліктя довгоі а локіть широкоі присилені кінцями каблуки и то зъ одного боку одна зъ другого друга; Въ горі звъязані обі каблуки, щобъ можъ нáручно брати. Сіть підроблена по краямъ зъ трохъ боківъ, лише четвертий бікъ отвертий, куди риба заганяється. Чапавкою ловлять въ броді; підставляють іі підъ печери або каміннє, де риби звичайно находяться, виполошують ихъ у сіть и витягають відтакъ чапавку борзо до гори.

20) *Черпакъ.* Въ декотрихъ сторонахъ стрийського округа уживають приладъ „Черпакомъ“ званий зовсімъ инакший, якъ черпа́къ описаний підъ ч. 17. Суть то дві досить довгі каблуки на хрестъ повъязані. До тихъ каблукъ привъязано зъ кождоі сторони хреста опъять по однімъ патику, такъ, що зъ нихъ творить ся четвероугольникъ, Тиі казати бъ, кросна обтягнені сіткою, а до одноі каблуки, що на хрестъ повъязана, присилена довга жердь. Черпакомъ ловлять рибу въ каламутній воді. Такожъ збирають нимъ потроєну рибу.

21) *Верша, Вершка* або *Сажка.* Єстъ то довгий кішъ зъ лозини плетений. Увнутрь верши провадить „шия,“ (або такъ званий „сувершокъ“) зъ отворомъ въ горі ширшимъ, доломъ все вузшимъ. До проходу для риби є лишена въ шиі лишень мала дірка. Якъ риба черезъ тоту дірку перейде, впадає въ властиву вершу або вершицю, котра собою обгортає шию, відъ неі же значно довша и ширша. Вершиця затягнена такожъ въ кінець и має отвіръ, котрий затикають клиномъ такъ званимъ денникомъ, підъ часъ, якъ ловлять рибу. Коли лівка удасться, то відтикають денникъ и висипують, що зловилось. Яко принаду дають до верши у середину макуха; такожъ шийку обмазують зъ переду потовченимъ макухомъ и житновъ муковъ.

22) *Кобо́ша* подібна до верши и такожъ плетена зъ лозини, але кругла.

23) *Хоботъ* плетений зъ лозини; въ горі опуко зведений, доломъ плоскатий. Въ отворі півкруговатімъ тримає поперечникомъ більше, якъ 3′. Къ кінцеві все вузший, а затімъ подабає формою на кужіль розтятий вподовжъ, або й на вершу (безъ сувершка) на одній стороні приплощену. До підстави великого півкруговатого отвору присилена жердка, що-бъ можъ приладъ при наставлёванню піддержовати. Отвіръ вузшого кінця затикаєся клиномъ. Хоботомъ ловлять на стругахъ. Одинъ держить за жердку, другий назгоняє рибу, котра забігши въ хоботъ мовъ у сакъ, попадає въ вузкий кінець тай и зловлена. За який-сь часъ витягає рибакъ хоботъ зъ води и винимає, що зловилось а відтакъ зновъ наставляє.

24) *Кішъ на риби* менший *Півкошикъ.* Великий зъ пруття плетений кішъ зъ малимъ отворомъ зъ одного боку. Приладъ той наставляють поперекъ ріки, а що-бъ го вода не совала, кладуть на дно каміння. Загородивши остальне коломъ не загачене місце ріки, полохають рибу, котра підпливає до коша, а дальше ій нікуда втікати, такъ вона шукає діри, де-бъ сховати ся, и попадає въ отвіръ, а відтакъ у кішъ.

25) *Віха́* уживаєтьcя на Дністрі, а то лише підъ часъ великоі ловби, котра буває звичайно разъ на 5 літъ. Єстъ то великий плітъ, котрий розтягають відъ одного берега до другого. Загативши такъ ріку, гонять зъ 50 людей на коняхъ и пішо рибу до тоі гати а відтакъ. якъ вже доста назганяли, відпинають гать зъ одного берега бережно и загортають іі въ округъ. Стіснивши такъ зжепену рибу въ одно місце и докола обточивши гатею, (плотомъ) идуть зъ сітями, саками и иншимъ рибальськимъ снаряддємъ и вилапують рибу у загородженімъ місци.

26) *Ліска, Ліса́, Совиъ* або *Подошо́въ.* Пліть $1\frac{1}{2}$ сяжня довга, а якъ до ріки 2—3 лікті широка. До тоі плети городять по обохъ бокахъ подовжъ до половини ріки зъ одноі и другоі сторони плотики; решта плети вільна и виходить въ кінець кешеневатий, такъ званий р о т ъ. Наставляючи той приладъ підкладають підъ пліть каміння, а вигинають іі ротомъ на ділъ. Риба перескакуючи викулену пліть, попадає въ р о т ъ и зловлена.

27) *Комо́ра.* На ріках ъ, де вода шибка, понизше колубахівъ або вирівъ кладуть комору. Перемече ся камінемъ черезъ усю воду. Передъ товъ загатовъ городять плітъ ускісний, більше якъ до половини ріки

сягаючий. Въ узке місце межи плотомъ а берегомъ накидають вязанки трости, соломи, хабузья то що. Прудъ води побільшений ще черезъ той ускісний плітъ біжить зъ цілою силою на камінну загату, відтакъ ударяє назадъ въ місце межи плотомъ а берегомъ. Риба пливуча до гори зъ прудомъ відбитовъ відъ каміння водовъ притьмомъ буває перта на узке місце межи плотомъ а берегомъ и зашибається або на берігъ, або на тоті въязанки шувару, трости и пр., звідки іі рибакъ тамъ пилуючий бере руками.

28) *Сяжа́.* Підъ берегомъ збочистимъ и високимъ въ місци досить глибокімъ майже въ середині ріки кладуть сяжу, т. є. на чотирохъ друкахъ по надъ воду вистаючихъ кладуть ліску (звичайно зъ ліскового пруття городжену) а такъ виглядає тотъ приладъ мовъ столець до сідження. На сяжу виходить рибакъ кладкою т. є. грубимъ друкомъ або дошкою, що однимъ кінцемъ на березі а другимъ на сяжі. На повперекъ погороджена ріка плотиками, лишень підъ сяжою місце вільне. Відтакъ, коли риба підъ вечіръ підпливає, то нікуди ій дальше ити, хиба черезъ тото неперегороджене місце підъ сяжою. Рибакъ на місці сяжи сидячи спускає на неперегороджене місце крошню. До осередка сітки крошневоі, тамъ де принада, привъязаний тонкий шнурокъ; другий кінець шнурка держить рибакъ въ руці. Риба підійшовши на сітку крошневу до принади (н. пр. макуха) торкає о ту сітку, а рибакъ держучи другий кінець шнурка въ руці, чує тоту торканину, и сей часъ тягне крошню до гори, и такимъ чиномъ риба зловлена. Сяжу кладуть все понизше гряди (баранівъ або хлепотівъ), тамъ де вода вже тихше иде. На сяжу иде рибакъ підъ вечіръ въ той часъ коли риба найраднійше горі водовъ пливе за поживою або на пашу підходить. — Хлепоти, барани, збрідъ або гряда зоветься місце, де ріка иде вузшимъ коритомъ, а хвилі єі підскакують и хлепотять.

29) *Колиска.* Приладъ дуже поєдинчий. Зъ лозини плетений кішъ тоі форми, що колиска для дітей. Колискою ловлять рибу на меншій воді.

30) *Вудка, Удка, Удиця* або *Лудиця.* До довгого и гинкого патика, вудила причіплений шнурокъ, звичайно серстяний (серстінниця, або вóлокъ). Кінець серстінниці почіплений зазубець залізний, на котрий дають колодки (т. є. хробаки). Якъ риба зловиться, хиляється сплавокъ, сплавець, плавець або пóплавець (пірце або легкий патичокъ плаваючий поверхъ води) черезъ котрий перетягнена серстінниця. Повисше зазубця повішене грузилó, олово або що небудь тяжкóго а то тому, що-бъ зазубець тимъ ліпше нирявъ. Рибу удити значить, ловити на удку.

31). *Козулька.* Більшу рибу н. пр. щупаки, соми и ин. ловлять на козульку. Єстъ то подвійний зазубець, на котрий засаджуєся звичайно мала рибка, яко принада (жиръ).

32). *Переміть* або *Мотоузи.* На посторомокъ досить довгий повъязані шнурки зъ гачками. На гачки дають яко принаду піскозоби або коблі. Що-бъ посторомокъ добре ишовъ підъ воду, привъязують на кінець важкий камінь. Приладъ той заставляють звичайно на нічъ, привъязуючи одинъ кінець посторомка до палика на березі вбитого, а ранкомъ приходять здоймати тото, що на гачки засилилося. Мотоузами ловлять лише більшу рибу, именно же угри.

33) *Кияня, Киянка, Перликъ* або *Клевгикъ до заголомшовання рибъ.* Довга жердка; на однімъ кінци залізній молотокъ зъ діркою, щобъ, якъ ударити, сильнійше було чути; на другімъ кінци жердки підсачокъ. Коли кянею ловлять, бъють молоткомъ въ камінь, голомшать рибу; риба випливає мовъ одурена на верхъ, а тоді збірають іі підсакомъ.

34) *Гвіздокъ, Ости, Джеґи, Спіса* або *Гакъ.* На досить довгій жердці острий, залізній кінець зъ зазубцемъ, що якъ шпігне, то вже

рибі не втекти, бо зазубець не пускає. Въ иншихъ сторонахъ є той приладъ вилковатий, або на довгій жерди є три залізні ріжки зазублені. Приладомъ такимъ ловлять або на перебій — загачують ріку плотомъ гонять відтакъ надъ вечеромъ рибу и пробивають — або до світла. Въ ночи виізджають на човна́хъ, запа́люють лушницю або и прядево въ смолі валяне — и ждуть, поки риба за блескомъ не прийде. Тоді то и шпігнуть іі дже́ґами. Такожъ и въ зимі, прорубавши полонку въ леді пробивають рибу. Примітити належить, що въ той спосібъ лишъ більшу имають рибу. (Пробиваннє рибъ повинно попехатися, понеже дуже часто риба не добре поцілена уходить, и нужденно карається, доки въ страшеннихъ мукахъ не згибне).

35) *Трійло, Трійка, Трушка, Троякъ, Маслякъ.* До житноі муки дають масла або бриндзі и сірки або місто сірки дають частійше потовчену дурепицю (насіння відъ Cocculus suberosus DC., Kokkelskörner купують у жидівъ). Таке тісто дроблять и кидають на воду, риба пролигає тоту стиранку, та небавомъ перекидається горіниць и випливає на верхъ, зъ відки іі можъ брати руками або збірати підсакомъ. (Також спосібъ дуже не одвітний; значно вигубляє рибню, а мало приносить пожитку, бо велика часть потрєбноі риби пропадає для рибака безслідно.)

36) *Печірковаинє.* Добрий рибакъ печіркує т. є. поринає въ воду и руками витягає живу рибу зъ печери.

37) *Бовтъ, Бовтагъ* або *Храпъ* служить до полохання рибъ. Є то жердка довга на однімъ кінци грубша и окована залізомъ. Тимъ то кінцемъ торкаєся о каміннє, корчі, підъ коріння деревъ и пр. и вистрашує риби до сітей.—Декуда зновъ є бовти инакші: довга жердь вбита въ колоду въ середині вижолоблену. Якъ ударити такимъ бовтомъ въ воду, то розлягається лоскітъ уже сильно. Найчастійше уживають подібнихъ приладівъ въ зимі коли ловлять въ полонкахъ. Въ леді вирубують полонку більшу а на ріжнихъ місцяхъ вирубують менші вируби. Въ полонку спускає одинъ крошню; а другі идуть зъ бовтами та все гримають у тоті менші вируби. Риби зо всіхъ сторонъ пуджені надзвичайнимъ гукомъ, утікають въ місце супокійне и світне́, де прорубана полонка, а тамъ ловить ихъ рибакъ крошнею.

д) до номенклятури ентомологичнеі.

Acridium, Heuschrecke, Саранчукъ (Стр.)

Anisoplia Гречкосій (Б. ихъ тоді найбільше, якъ гречку сіють).

Bibio, Haarmücke, Полонъ (Стр.) Bombus, Hummel, Биндюкъ (Кол.)

Blatta, Schabe, Тарканъ (Укр.)

Calandra granaria, Schwarzer Kornwurm, Вовчокъ (Бер.), Житний-вовкъ (Б.) Gерґелиця (Б.)

Cetonia, Goldkäfer, Зеленюхъ (Н.)

Coccinella, Sonnenkälbchen, Бобруниця (Стан.), Бабрунъ (Ясениця коло Др.), Бабрунька (коло Самб. Ступниця), Бабриська (Либогора), Серденько (Коршівъ).

Copris lunaris, Mondkäfer, Джураликъ (Стан.)

Ephemera, Eintagsfliege, Літаючий-жиръ (Б.), Жиръ (Б.)

Euprepia, (усінниця), Bärenraupe, Волохачъ (Н.), Волосъ (Тавричевська губерния).

Eruca, Raupe, Вусе́льникъ (Стрч.)

Eruca euphorbioe, Wolfsmilchraupe, Притуръ (Mag.), Тиръ (Mag.) Дюгъ (Стр.)

Gryllotalpa vulgaris, Maulwurfsgrille, Кручокъ (Стан.)
Gryllus, Grille, Сверщокъ (Н.), Сверданъ (Красне, Самб.), Цвіріпьчукъ (Самб.)
Gryllus campestris, Feldgr., Св. полёвий (Н.).
Gryllus domesticus, Heimchen, Св. домовий (Н. народъ утверждає: Якъ полёвого сверщка принести до хати, то виловить всіхъ домовихъ и самъ піде (Н.)
Formica, Ameise, Мораха (Стр.), Муравка (Б. Шуткуючи називають „муравку", „розпережи-зілле" а то тому, бо якъ її кому кинути за ковнірь, то такъ ме гризти, що доведется розперезати), Мурашокъ (Стр.)
Insecta загаломъ зовуть „Щільне" (коло Бучача).
Lampyris noctiluca, Johanniswürmchen, Блищакъ (Шейк.)
Lepidopteron, Schmetterling, Ле́ликъ (Колодруби; Ели́къ-vespertilio).
Lethrus cephalotes, Rebenschneider, Кравець (коло Буч.)
Lucanus cervus, Hirschkäfer, Роgликъ (Стан.), Рагликъ (Кут.), Божий-во́ликъ (Кол.), Бикъ (Бер.), Богова-корова (С.)
Melolontha vulgaris, Maikäfer, Бомбарь (Береги), Хрусталь (коло Н.), Engerling, Саляникъ (Н.), Поборознякъ (Чортк.)
Meloë, Oelkäfer, Маівка (коло Л.)
Melolontha solstitialis, Brachkäfer, Хрущъ, волоський (Н.) (волоський-wälsch, unecht).
Nepa cinerea, Wasserscorpion, Рачокъ (Стр.), Чистюхъ (Стр.) думають, що вінъ воду чистить).
Noctua, Eule, Nachtfalter, Ищиця, Ощиця (властиво Но́щиця (Сян.)
Oestrus, Breme, Дрікъ (Укр.)
Oryctes nasicornis, Nashornkäfer, Крухлякъ (Стан.)
Pediculus pubis, Filzlaus, Мандилёха (к. Льв., Мудоха.)
Prionus coriarius, Sägebockkäfer, Фрузъ (Колодруби).
Pyrochroa coccinea, Cardinalkäfer, Червениця (Гол.)
Scarabaeus stercorarius, Rosskäfer, Бжукъ (Яворівъ), Жубелиця (Н.), Гівнярь (Пол.), Гівноідъ (Стан.), Гівнорий (З.), Гівнорийка (Скала), Козулька (Кс.), Рийка (Бер.)
Syrrphus, Schwebfliege, Полуденникъ (коло Буч.), Смівка (Кул. Народъ думає, що ті мухи лише въ полудне літають, и тоді то ихъ и чути, но ніякъ ихъ имити; — коло Кул. пр.: Смівка встає, пора полудновати!)

Пр. Блискавихъ хрущівъ зъ родинъ Carabus, Cetonia и пр. називають въ Стан. — „Короликами" а въ Б. много Carabicin — івъ и имъ подібнихъ „Жидівками, Жидівочками"

Phalangium, — Weberknecht — Косонога (Др.)

Великанський павукъ, такъ званий „волоський" відкритий въ Галичині мною на екскурзиі дня 15/27 Августа 1864 р., въ Зарубинцяхъ, окрузі Тернопільськімъ, а описаний відтакъ въ першімъ випусці (на стор. 16.) єсть Lycosa singoriensis (ucrainensis). — Опісля находивъ я его такожъ и въ Чортківськімъ окрузі (Більче).

е) До номенклятури Шкаралупниківъ (Crustacea), Хробаківъ (Vermes) и Мъякунівъ (Mollusca).

Anodonta cygnea, Teichmuschel, Черепашка, Черепаха (З. Gабъ (Л. К.), Жабій ваганець (НС. думають хибно, що въ скалькахъ вилягается жаба).
Ascaris lumbricoides, Spulwurm, Глиста (Гал. Укр.)
Astacus fluviatilis, Krebs, Ракъ (Гал. Укр.), Канціръ (Камінка волоська).
Belemnites, Belemnit, Громова-стрілка (Б.)
Cochlea, Schnecke, Слимакъ (Терн.), Слимужъ (Н.), Слимужка (Н.)
Cysticercus cellulosoe, Finne, Угоръ, Угракъ.
Distoma hepaticum, Leberegel, Мотилиця.
Filaria, Fadenwurm, Живий-волосъ (Стр.), Волосъ (Укр.) відъ волосівъ лічать такъ: Кожний місяць на молодику беруть тридевять (27) пшенишнихъ колосівъ, кладуть ихъ на голову недужному, потімъ наберуть пригорщовъ теплоі води, и хлюпаючи на голову слабого шептають щоби „волосъ" вийшовъ, а послі того вінъ и виходить на колоссє гл. Осн. 62, Октябрь ст. 37.)
Gordius aquaticus, Wasserkalb, Волокно (Стр.)
Haemopis vorax, Pferdeegel, Пьявиця Кіняча.
Helminthes, Eingeweidewurm, Нориця (Укр.)
Hirundo medicinalis, med. Blutegel, Пьявка лікарська.
Unio pictorum, Malermuschel, Варцабъ (З.)

ж) до номенклятури ботаничноі.

Achillea millefolium, Schafgarbe, Крівáвниця (Б.), Деревінь (Стр.), Зеленець (Крс.)
Acorus calamus, Kalmus, Аеръ, Гавъяръ (Укр., Шейк.)
Agaricus caesareus, Kaiserling, Яєшникъ (Б.)
Agaricus ruber, Milchschwamm, Сироідка (Б.), Коровка (Б.), Сировоідка (Терн.)
Agrimonia eupatoria, Odermennig, Підсметанникъ (Стрд. зіллємъ обкурюють корови, що-бъ густе давали молоко), Маслянка (Кол.)
Aira, Windfahne, Метлиця (Стрч. уживаютъ на мітли).
Allium cepa, Gemeine Zwiebel, Zipolle, Цибуля (Перший рікъ садять висадки (велику цибулю) а на рікъ сіють сіянку (насіння зъ висадокъ), зъ которої буває цибуля дрібонька. Ту цибулю беруть и бибуджують въ мішкахъ на оба кінці зашитихъ надъ печею (тому и зовуть іі „буджінки або димки") и садять третій рікъ на велику цибулю. Не вибуджена добре пускає довгі трибухи або стовпці, але має маленьку цибульку. Якъ же вибудится, якъ треба, то натина буде въ неі мала, але за тое цибуля велика. Коло Др.

Alnus viridis, Лемичъ. (Кол.)
Amaranthus caudatus, Rother Fuchsschwanz, Червоний-щиръ (Б.)
Anagallis arvensis, Acker,-Gauchheil, Вогничокъ (Б.)
Anchusa officinalis, Ochsenzunge, Кукурічка мужеська (коло Др.)
Anemone nemorosa, Buschwindröschen, Конопенька (Самб.), Колопенька-біла (Бистр.) — Снігуръ (Крс.), Снігурка (Крс.)
Anemone pratensis, Wiesenküchenschelle, Дудурка (Крс.)
Anemone pulsatilla, Küchenschelle, Сонъ (Б.)
Anthemis cotula, Hundskamille, Румъянокъ-песячий (Терн.)
Aquilegia, Ackelei, Римщина (Пізн.)
Alchemilla vulgaris, Sinau, Гадинникъ (Бистр.)
Arabis (thaliana), Gänsekresse, Гусимець (Стр.)
Asparagus officinalis, Spargel, Заячий-холодокъ Терн.), Вовчячийхолодокъ (З.)
Aspidium, Wurmfarn, Папортина, (Сян.), Паперушина (Броиниця, (Самб.), Иванове-зілле (Самб.).
Aster, Sternblume, Постолянка (Лан.), Глядка (Терн.) Астра (Б.)
Aster, amellus, Bergsternkraut, Нестидникъ (З.), Осінне зілле (З.) Осінчукъ (З.), Осінь (Лап.), Вербинка (Б.), Самець (Стрд.), Бояринъ (Стрд.).
Arctium lappa, Klette, Лепухъ (Терн.) відъ шкорбуту; варомъ полокають ясна).
Avena nuda, Nackter Hafer, Овесъ-голий (Стрд.), Голець (Стрд.)
Avena orientalis, Türkischer H., Fahnenhafer, Косáчъ (Стрд.)
Betonica officinalis, Betonie, Бетоніка (Шейк.)
Bellis perennis, Gänseblümchen, Білоголовець (Стрд.), Брехачка (Стебникъ), Білавка (Самб., Більче), Сирітка (Хирівъ, Самб.), Цяточка (Комарники), Моронъ (коло Др.) Цукрівка (Самб.)
Boletus edulis, Edelpilz, Щиракъ (Стан.),
Brassica oleracea. napobrassica, Kohlrübe, Карпель, Карпеля (Сян.), Бруква (Гал. Шейк.)
Calendula (officinalis), Ringelblume, Крокішъ (К. Льв., Терн., Чорт., на Украіні зовуть Крокішомъ, Крокісомъ, світлушку Carthamus tinctorius, а въ Коломийськихъ горахъ Pulmonaria mollis).
Caltha palustris, Sumpfdotterblume, Лотачъ (Стр. якъ лотачъ зацвите, то ся кінь напасе), Лотатень (Стр.), Лопатень (Др.), Лотай (Бистри), Лотайка (Др.), Лотатъ (коло Др.)
Camelina sativa, Leindotter, Ржий (З.), Иржий (З.).
Campanula glomerata, Knäuelblüthige Glockenblume, Китайка (Б.)
Campanula patula, Sperrigblüthige Glockenblume, Лилійка (Туре).
Cannabis sativa, Hanf, Конопля (Терн. к. Льв.), Колопня (Б.); Staubhanf, Femmel, Поскінь, Плоскінь, Плоскінка, Samen hanf, Mäsch, Матірка; Колопні, що сіють межи кукурузи и бараболі, а відтакъ зъ нихъ поскінки вимикають, лишаючи самі матірки на насіння — зовуть Коловатицями (Кол.) (Щоби волокно коно-

пляне було до ужитку, мочать напередъ коноплі, потімъ висушують на поли, на току або въ сушарни, потімъ терлицями тіпають, витерають зъ терміття (Werg.), спускають на щітці, відтакъ пачісують и прядуть, Чорт.)
Cantharellus cibarius, Röthling, Лисиця (Б.)
Capsella bursa pastoris, Hirtentäschelkraut, Кашка (Жовк.)
Cardamine pratensis, Wiesenschaumkraut, Дженджеруха (коло Др. відъ дихавиці).
Carduus, Distel, Байдракъ (Чорт.)
Carduus Marianus, Mariendistel, Розтропта (Стрд.)
Carex, Riedgras, Смикавка (Самб.)
Corpinus betulus, Weissbuche, Грабъ, Клей, (Крос.)
Ceratophyllum demersum, Rauhes Hornkraut, Кропивка (Пізн. лучаєтся въ ставахъ; де росте, не добре купатися, бо жалить и причиняє свербіннє).
Chelidonium majus, Schöllkraut, Зелемозень (Я.), Земозелень (Стрч. листтємъ обкладають рожу).
Chenopodium bonus Henricus, Rother Heinrich, Перелета (Пізн.).
Chonopodium Botrys, Traubenkraut, Мирзіллє (Б. въ городахъ).
Chrysanthemum corymbosum, Doldentraubige Wucherblume, Романець (Б.)
Chrysanthemum inodorum, Geruchlose Wucherbl., Дурний-Романъ (Б.)
Chrysanthemum segetum, Saat-Wucherbl., Чимбрасъ (Кудринці. въ Чорт.)
Chrysosplenium alternifolium, Milzkraut, Мокрячка (Самб.).
Cineraria palustris, Sumpf-Aschenpflanze, Трубки (Б.)
Cirsium, Kratzdistel, Бодлакъ, Бодлякъ (Б.), Осетий (Б.).
Cirsium rivulare, Wassergrabenkratzd., Щербанъ (коло Др.), Щербанъ-великий (коло Др.).
Clavaria flava, Gelber Keulenpilz, Щітка (Крс.), Щітканъ (Крс.)
Conferva rivularis, Wasserfaden, Шовковать (Стр.), Жабурина (Б.), Жабуръ (Укр.), Баговінвя (Укр.)
Conium maculatum, Schierling, Буглавъ (Шейк.)
Convallaria majalis, Maiblume, Конвалія (Укр.)
Convallaria polygonatum, Salomonssiegel, Когутикъ (Новошичи, Самб.), Вовче ребро (коло Др.), Котяче ребро (Др. Непохибний лікъ відъ ревматизму; мочать зело зъ корінnємъ въ горівці, а відтакъ смарують болящі місця).
Convolvulus, Winde, Овийка (Сян.)
Convolvulus arvensis, Ackerwinde, Полотиця (Я.), Берізка (Укр.)
Coriandrum sativum, Koriander, Колядра (Кулёндрою (дикою) називають тежъ и Seseli coloratum гл. в. I.)
Cornus mascula, Gelbblühender Hornstrauch, Деренъ (Б.)
Cornus sanguinea, Rother H., Свидъ, Свидина (Б.)

Cuscuta epilinum, Flachs oder Leinseide, Перстенець (Лап.), Берізка (Укр.), Бурачки (Стрд.), Вилипъ (Шешеровиці).
Cytisus austriacus, Oesterreich. Bohnenbaum, Зіновать (Укр.) Зановить [Гал. цвітомъ красять жовто).
Cytisus laburnum, Goldregen, Рокита (Укр.)
Daphne mezererum, Leidelbast, Дубочокъ (Гол.), Вовче лико (Др.), Вовчинець (коло Др.)
Datura stramonium, Stechapfel, Дурзілле (Укр.), Бісдерево (Укр.)
Delphinium Ajacis, Garten,-Rittersporn, Синёвода (З.), Ненависникъ (Б. Дівка Білецька не закичится квіткою Ненависника, бо би іі люде ненавиділи. Вірять, що „Ненависникъ" має силу одвертаючу), Разноцвітъ Укр. разнимъ цвите: синенькимъ, білимъ и рожевимъ) Андріець (Др.)
Dentaria glandulosa, Zahnwurz, Колопенька синя (Бистр.)
Dipsacus, Kardendistel, Черсакъ (Чортк.), Шершакъ (Кол. водою, що назбірается изъ роси або дощу на листтю, промивають очи.
Echinops sphaerocephalus, Голóватень (Чорт.) Иванова-голова (к. Др.)
Equisetum arvense, Acker Schafthalm, Илéць (Др. gen. Ильця́), Ивка (Туре), Ялична (коло Др.), Мариюнка (Крс.)
Equisetum hiemale, Schachtelhalm, Хвощъ (Укр.)
Equisetum silvaticum, Wald-Schachtelh. Смерічка (Туре).
Erythraa centaurium, Tausengütenkraut, Центурия (Стрд.) Пъють, що-бъ гризь перервати).
Ervum lens, Linse, Сочевиця (к. Льв.), Ленча (Кол.), Лента (Б.)
Euphorbia, Wolfsmilch, Вовче молочко (Діти згинають стебелину мовъ у ключку, заслиняють іі такъ, що зробится ніби віконечко, та напускаючи заслинене місце вовчимъ молочкомъ приговорюють держачи стебелину противъ сонця, що-бъ краски грали: Виідь, виідь паничику, на червонімъ коничику, твое військо порубане, по підъ мости поховане! Стр.)
Evonymus europaeus, Gemeiner Spindelbaum, Вовче лико (Г.), Бруслина (Шейк.)
Evonymus verrucosus, Warziger Spindelbaum, Pfaffenhütlein, Попова мудь (Лап.), Муда (Б.) відъ кошулі (кошуля буває у дітей; есть то оприщенне, котре именно на голові дуже рісне.)
Festuca, Schwingel, Кустриця (Син.)
Fisaria ranuncoloides, Feigwurz, Барбольки (Самб.)
Fragaria. Erdbeere, Пазёмка (Ясн.); — Ananas- oder Riesenbeere, Полуниця (Гал. и Укр.), Половниця (Укр.)
Fragaria collina, Hügelerdbeere, Підкропивниця (Пізн.)
Galanthus nivalis, Schneeglöcklein, (Козёдристъ, Колодристъ-) Скорозрістъ (к. Льв.), Дикий чісникъ (Др.), Ярникъ (Крс.), Могурянинъ (Крс.)

Galium aparine, Kletterndes Labkraut, Липникъ (Б.), Прилипъ (Б. Дівки беруть тоє зело за пазуху, приговорюючи: Якъ прилипъ липне, що-бъ такъ до мене хлопці липли!)
Galium cruciatum, Kreuzblättriges Labkr., Марунка дика (Бистр.)
Galium verum, Gelbes Labkr., Зата́й-зілле (Лан. Повіръє: Господь Богъ питавъ пчоли, зъ якихъ зелъ збірають пожитокъ, а пчоли и сказали за всі зела, які имъ пригодні, та лише Зата́й-зілле, що такъ ажъ дише медовимъ запахомъ, затаіли передъ Богомъ. Тому то Богъ заказавъ имъ на тоє зело сідати, и відъ тої пори пчола на кождий цвітъ сідає, лише на Затай-зілле нітъ).
Genista tinctoria, Färberginster, Дрокъ (Укр.)
Geranium phaeum, Rothbrauner Storchschnabel, Кровникъ (коло Др. цвіти такої краски, якъ кровъ застигла).
Glecoma hederacea, Gundelrebe, Кінська мъята (Бистр.), Котячка (Самб.), Кундерманъ (Стебникъ).
Gnaphalium (dioicum), Ruhrkraut, Нечуйвітеръ (Б.), Соломъяникъ (коло Др.), Котячка (коло Др.)
Hedera helix, Epheu, Прочитанъ (Лан. купають въ варі „обірвавшихся“).
Helichrysum, Strohblume, Цвітъ безсмертній, Безсмертникъ.
Herniaria glabra, Glattes Bruchkraut, Білонігъ (Жовк. вживають при умиванню нігъ).
Hordeum, Gerste, Ячмінь, Ярець (Сян.)
Hordeum distichon, Zweizeilige Gerste, Двійнякъ (Стрч.), Ячмінь двугранній (Терп.)
Hordeum hexastichon. Sechszeilige G., Шістернякъ (Стрч.), Ячмінь шістёгранній (Терн.); Vierzeilige G., Четвертякъ (Стрч.)
Hyoscyamus niger, Bilsenkraut. Блекотиця (Кол.), Люлякъ (Терн. відъ гістцю; варять зело въ горшку и части болящі надъ парою тримають), Спячка (Крс.), Спюхъ (Крс.).
Hyoseris foetida, Stinkender Rainkohl, Щербанъ малий (коло Др.), Щербане́ць (коло Др.)
Hypericum perforatum, Johannisblut, Божа крівця (Стрд.) Смілка (Укр.)
Inula helenium, Alant, Оманъ (Ясн. прикладають відъ лишаівъ, Новий хлібъ (Самб.)
Kochia scoparia, Besenkraut, Мітельникъ (Терн.), Мітличина, Мітла, Мітлиця (Чорт.), Віниччє (Кол. Чорт. уживають на мітли або віники).
Lamium, Bienensaug, Медунка (Б.), Медуниця (Кол.), Медулька (Самб.), Медушка (Самб.), Глушиця (Бистр. коло Др.), Глушникъ (Крс.)
Larix europaea, Lärche, Модрина (Добряна), Мудрикъ (Колодруби), Мудрень (Ясільске), Чубатникъ (Крс. Шпильки купинками або чубками).
Ledum palustre, Sumpf-Porst, Багоникъ (Гал.), Багно (Щейк.), Дикий розмайринъ (Зол.)

Leontodon taraxacum (Taraxacum officinale), Löwenzahn, Молочникъ (к. Льв.), Майка (Чорт.), Маівка (Сян), Чічникъ (Самб.), Жидикъ (Самб.), Кульбаба (Др. якъ задерти бадилля, то кулится), Пауки (коло Др.)

Leonurus cardiaca, Löwenschwanz, Псячка (Самб.)

Lonicera nigra, Schwarz. Geisblatt, Деревникъ (Крс. ягідки-попові муда (Крс.)

Loranthus europaeus, Eichenmistel, Болячка на дубі (Стрч.)

Lepidium sativum, Gartenkresse, Жеруха (Стрч.)

Leucoium vernum, Frühlingsknotenblume, Дідухъ (Гол.), Лісовий нарцизъ (Др.)

Lolium temulentum, Tollkorn, Taumelloch, Дурійка (Б.), Омилокъ (Сян.)

Lychnis chalcedonica, Chalced. Lichtnelke, Загара (Пізн.), Горячка (коло Др.), Грянь (Кол.)

Lychnis flos cuculi, Kukucksblume, Бузьківъ огень (коло Др.)

Lycium barbarum, Bocksdorn, Ліция (Б.)

Lycoperdon bovista, Stäubling, Курявка (Сян.)

Lycopodium clavatum, Bärlapp, Сварникъ (Жовк.), Пилочникъ (Жовк.), Гончарь (Крс.)

Lpcopodium complanatum, Тисина (Самб. проять и дають собакамъ відъ скажениці; проити значить варити въ горшку накритімъ покришкою такъ, що-бъ „духъ“ не виходивъ).

Lysimachia nummularia, Wiesengeld, Перерва (Пізн.), Пристрітникъ (Стрч. відъ пристріту).

Matricaria chamomylla, Kamillen, Mutterkraut, Королиця (М.), Румъянокъ (Б.)

Medicago falcata, Sichelklee, Бурундукъ (Шейк.)

Melampyrum nemorosum, Blauer Wachtelweizen, Братчики (Лан.), Медунка (Стрч. Дівки промивають одваромъ лице Б.)

Mentha piperita, Pfefferminze, Насердникъ (коло Др. відъ насердниці).

Morchella esculenta, Speisemorchel, Сморжий (Б.)

Mucor mucedo, Schimmel, Плісо́нь (Стан.)

Nardus stricta, Borstengras, Свинячка, Свинюха (Жовк.), Псянка (Стр.), Псяга (Самб.), Сіриця (коло Др.)

Neottia nidus avis, Blattlose Nestwurzel, Кукурузка (Східниця), Кукурузъ (Східн.)

Nicotiana rustica, Bauerntabak, Бакунъ (Гал.), Плотовець (Чорт. сушать по плотахъ).

Nicotiana tabacum, Rauchtaback, Дуганъ (Сян.)

Nigella domascena, Gretel im Busch, Кучерявий-Мацько (Пізн.), Павучки (Кудринці въ Чорт.)

Nymphaea, Seerose, Момичъ, Умичъ (Жовк.)

Oxalis acetosella, Sauerklee, Заяцёва капустка (Самб.), Заяча або дика капуста (Самб.), Квасениця (Пер.)

Orchis morio, Ragwurz, Зазулячі чобітки (Чорт.), Зазулька (Бистр.)
Orobus vernus, Frühlings-Walderbse, Заячий горошокъ (Жовк.)
Paris quadrifolia, Einbeere, Волоконникъ (Стрч. відъ загнетиці або волокна; листте запарюють, а відтакъ прикладають до болящого пальця), Волосникъ (Ясениця сільна), Мандригуля (Крс.)
Petasites officinalis, Grosser Huflattich, Wasserklette, Лопухъ водяний (Бистр.) Лопушникъ (Бистр.)
Phaseolus vulgaris, Vietsbohne, Фасоля, ф. палашова зъ великими стручками; шпарагівка-єі стручки зелені приправляють, якъ шпараги; Полька, звичайна біла, що въ поли; Одміни, що тичуться-кінні або тичні фасолі (mit windendem Stengel); — що стеляться-піхота (mit nicht windendem Stengel); одм. Ph. variegatus-ф. писариста (Др.), Ph. multiflorus, Ясё (к. Льв.)
Phallus impudicus, Hexenei, Земляне серце (Б. смердяча и ідка губа), Денна́ губа (коло Др. противъ корчу жолудкового).
Pisum sativum, Erbse, Горохъ; одміни, що мають струки зъ зелеными зернами-Г. зелений; зъ білими-Г. колоздрявий (скорозрявий); Pisum macrocarpum-вельҕо́ҕоръ (Б.)
Pinus abies, Fichte, Rothtanne, мужеське дерево-Смерекъ (Стрч.) женьске д.- Смерека (Стрч.)
Pimpinella anisum, Anis, Ганижъ (Чорт.)
Polyporus ovinus, Schafeuter, молода губа, коли ще має пукласту шапку: Козулька (Б.) пізнійше: Ковпакъ (Б.)
Poa aquatica, Wasser-Rispengras, Висипка (Зол.)
Potentilla reptans, Kriechendes Fingerkraut, Мохна (Укр.)
Potentilla anserina, Gänse-Fingerkraut, Білочникъ (Жовк.)
Populus nigra, Schwarzpappel, Ясокіръ (Укр.), Осокоръ, Сокорина (Укр.)
Populus tremula, Zitterpappel, Трепе́та (Кол.)
Prunella vulgaris, Braunell, Суховерхъ (Жовк.)
Primula officinalis, off. Schlüsselblume, Кукурічка кобічка (Стр.), Гадинниця (Крс. зеломъ підкурюють, якъ гадина вкусить).
Prunus avium, Süsskirsche, Черешня (Одміни зъ білими, червоними, чорними овощами); — Черехи ов. чорні, великі, солодкі; — Хруставки тверді, пізно дозрівають; тоді, коли сіно другий разъ косять).
Prunus cerasus, Sauerkirsche, Вишня; -- одм. зъ великими, сочистими овощами-Мореля.
Prunus domestica, Pflaumen- oder Zwetschenbaum, Слива, Сливка; Овощи подовгасті-Довгастінки (Стр.); Багрівки, Багрянки багрово-червоні, мірно великі; Горстки, Венҕерки великі, сині, досить тверді; Кобилёхи, Селепуги червоні або зелені дуже великі; Медівки такі якъ Горстки, но дуже мъягкі и дуже солодкі; Спасівки-малі, на Спаса вже снілі.
Prunus institia, Krichenpflaume, Тернянка (Б.), Тернослива (Кол.), Терносливка (Терн.), Тернавка (Сян.), Терноха (Самб.), Овощи

кулисті-Округлянки, Круглянки, Круглиці; — Пруні, Пруньки, Бруньки, Дряскулі, Дристулі, Дрясливці, Сралюхи, Сральки червоні, кваскувато-солодкі; Псюрки малі, квасковати сині; Димни, малі солодкі, червонявосині; Білохи досить великі, зелені, солодкі.

Prunus spinosa, Schlehdorn, Теренъ; Овощи: Терники (Сян.)

Pyrus communis, Birnbaum, Груша, Грушка. Овощи ріжнихъ одмінъ: Дички, Лісниці, маленькі, нескусні, изъ дикого дерева; звичайно роблять зъ нихъ лише сушенину; Ґдулі, Дулі великі, тверді; Баби, Панни, Фунтівки великі, довгі, досить мъягкі: Раківки, Малинівки Черленобокі середно великі, одинъ бікъ червоний; Муравки дрібні, рапаті, брунатнавої краски, троха подовгасті; Проскурки круглі, жовтенькі; Пукавки, мъягкі грушки, що перепукуются, якъ доспіють; Камъянки малі, въ середині крупчасті, тверді; Паршиві на однімъ боці викулені, на другімъ зъ пархомъ; Гнилиці, Гнилюшки дрібні, вчасно доспівають и борзо гніють; звичайно сушать ихъ па сушеню; Спасівки малі грушки, на Спаса вже спілі.

Pyrus malus, Apfelbaum, Яблінка, Яблунь. Овощи ріжнихъ одмінъ: Бурачки або Циганки зъ червоною лупиною и мъясомъ червонимъ, мірно великі; Мазурки червоні, великі, кваскуваті; Писарки блідочервоні, темнійше накраплянї, солодкі; Вербівки зъ дерева на вербі щіпленого, малі, несмачні, солодкотерпкі; Япорти зимові яблока великі, тверді пізно въ осінь дозрівають, добрі до прохову на зиму; Підъярівки, Ярівки ярі яблока, що не здалі прохововатися черезъ зиму; Чепавки блідо жовті, круглаві; Лущаки блідожовті, подовгасті; Спасівки малі яблока, на Спаса стиглі; Рапавки, Ріпки досить тверді, винні; — Квасниці, Лісниці, зъ дикихъ деревъ.

Ranunculus, Hahnenfuss, Козеле́ць (Розтертимъ цвітомъ смарують опарі т. є. коли попукаются губи зъ вітру).

Ranunculus aquatilis, Wasserhahnenfuss, Самостій (коло Др. цвіти вистають самі изъ води, а лисття вь ній занврене).

Rhamnus catharticus, Kreuzdorn, Жостелина (Б. въ одварі купають дітей).

Rhamus frangula, Faulbaum, Крушина (Б.)

Rhododendron, Schneerose, Alpenrose, Бердулець (Чорна гора).

Ribes grossularia, Gemeine Stachelbeere, Верпина (Кол.), Веприна (Сян. овощи: верпинки, вепринки) — Косма́къ (Сян.)

Ribes rubrum, Ribisel, Винниця (Сян.), Путарайки (Крс.)

Rosa canina, Hundsrose, Шипчакъ (коло Др.)

Rubus caesius, Ackerbrombeere, Чорниця (Сян.)

Rubus fruticosus, Дражникъ (Жовк.), Драпакъ (Сян)

Rumex, Ampfer, Щава́, (Самб.), Rum acetosa, Квасниця (Туре).
Ruscum, Комишъ (Терн.)
Salix alba (var. vitellina). Dotterweide, Верба золота (Жовк. Пер.)
Salix purpurea, Purpurweide, Рокитина (Жовк.)
Salix triandria, Верболізъ (Жовк.)
Salvia officinalis, Salbei, Шальвія, Шевлія, Шоловія.
Salvia glutinosa, Klebrige Salbei, Моклячникъ (Стр.)
Sambucus, Holunder, Бозъ (Сян.)
Sambucus nigra, Gem. Holunder, Хабзина (Сян.)
Sambucus ebulus, Attich, Базникъ (Терн. противъ гістцю; накладуть зело въ новий горнець, въ котрімъ ся єще нічо не варило, накривають відтакъ горнець покришковъ, обліплять докола, що-бъ „духъ“ не виходивъ, тай всунуть въ нічъ, що-бъ зело добре випріло. А потімъ обкладають тимъ листтємъ болящі місця, а зъ верха шматою обвивають).
Sclerotium clavus, Mutterkorn, Матка (Б.), Старий-хлібъ (Стрч.)
Scopolina atropoides, Галасове зілле (коло Зол. відъ скажениці).
Scrofularia nodosa, Braunwurz, Барбольки (Самб.)
Sedum acre, Mauerpfeffer, Очитокъ (Стр.)
Solanum nigrum, Schwarzer Nachtschatten, Шмаркотиннє (Б.)
Solanum tuberosum, Kartoffel, Барболя (Укр.), Бандурка (Святкова; гичъ-Бандурянка; хлібець зъ бандурокъ-Бандурянникъ); Бульбеґа, Карчоха (коло Бер.), Землёвий-бібъ (коло Перемишлянъ), Гардибурка (Брустури), Бурочка (Уторопи), Кромпель (Матківъ, Стр.)
Sorbus aucuparia, Vogelbeerbaum, Вонега (Болехівъ).
Staphylea pinnata, Pimpernuss, Клікучка (Стан.)
Symphytum cordatum, Herzblättr. Beinwurz, Гирчина (Бистр.)
Symphytum officinale, Beinwurz, Гавъязь (Самб.), Жива-кість (Др. якъ хто руку або ногу зломить, то мочить ушкоджений членъ въ одварі зъ коріння и лисття).
Tagetes patula, Gemeine Todtenblume. Повнякъ (Укр.) Бонякъ (Стрч.)
Tanacetum balsamita, Ка́лупіръ (Стрч.)
Tanacetum vulgare, Gemeiner Rainfarn, Наворотень (Б.), Наворотишъ (коло Др.), Ранникъ (коло Др.)
Thlaspi arvense, Arkerhellerkraut Білиця (Крс.)
Tormentilla erecta, Anfrechte Rothwurz, Терментина (коло Др.)
Triticum repens. Acker-Quecken, Перій (Жовк.), Перійка (Жовк.)
Triticum Spelta, Spelz, Оркишъ (Сян.), Супшенъ (Жовк.), Голомша (Самб.)
Triticum vulgare, Gemeiner Weizen, Пшениця; Sommerweizen, Ярина, Яриця; Winterweizen, Озимина.
Trollius europaeus, Trollblume, Волове око (Зол.), Валивочко (Др.) Головічка (Др.)
Tulipa, Tulpe, Тульпанъ (Укр.)

Urtica, Brennnessel, Коприва (Сян.); Urt. urens, Kleine Brennnessel, Жаруха (Б.), Жалячка (Стан.), Жалива (Стр.)

Uredo segetum, Getraidebrand, Головня (Б), Снітиця (Сян.)

Vaccinium oxycoccos, Moosbeere, Журавина (Жовк.), Журавнні ягоди (Жовк.)

Vaccinium myrtillus, Heidebeere, Яфірникъ (Бистр.), Яфинникъ (Кол, овощи: яфини, а́фини (Кол.), яфири (Сян. (Бистр.)

Vaccinium vitis idaea, Preisselbeere, Камінки (Стр.), Квасничкн (Жовк.)

Valeriana officinalis, Baldrian, Дідьче ребро (Б.)

Veratrum, Niesswurz, Чемериця (Б.), Тарганиннє (Б. троять тимъ зеломъ тарганівъ (blatta); чи скуточно?)

Verbena officinalis, Eisenkraut. Поришъ (Стрч. уживають на мітли).

Veronica chamaedrys, Gamander-Ehrenpreis Гадяче зілле (Унятичи; противъ укушенню гадини; въ иншихъ сторонахъ уживають въ тій ціли Geranium pusillum або Alchemilla vulgaris чи скуточно?)

Viburnum Lantana, Гордовина (Б.), Гордина (Б. въ Тернопільськімъ называють Гордовиною Malva crispa).

Vicia angustifolia, Горобиний горошокъ (Укр.) Vicia villosa, Zottige W., Воробъячка (Туре); Vicia hirsuta, Rauhharrige W., Въязіль (Стрч.)

Vincetoxicum vulgare (Cynanchum vincetoxicum), Giftwurz, Ломинісъ (Б.), Ломилісъ (Б.), Лупинісъ (Б. листте приложене до тіла сильно пече и розраняє).

Viola tricolor, Stiefmütterchen, Братчикъ и Сестричка (Б.), Сестрички (Лан.)

Viscum album, Weisse Mistel, Омела́ (Н.), Восмілъ (Стрд.), Намелина (К.Льв. думають, що, якъ птахъ спаскудиться на дерево, то на тімъ місци, де гній упавъ, виростає Намелина).

Zea mais, Mais, Тендериця (Сян.)

Пр. Черезъ обміну карточокъ до ростинъ причіпленихъ, дістались слідуючі имена руські, въ першімъ випусці поміщені зовсімъ инишимъ ростинамъ. Ласкавий Читатель зволить для того поправити: на стор. 10. місто Impatiens noli.... ґеръ; Lithosp. off. Нестидникъ и Neslia paniculata Ржий (стор. 11.) ось якъ:

Aegopodium, Giersch, Ґеръ (П.)

Aster amellus, Berg-Sternblume, Нестидникъ (З.)

Camelina sativa, Leindotter, Ржий (З.), Иржий (З.)

3) до терминогогії природописної.

Багнітка (Сян.) Базька (к.Льв.) Бичка (Кол.) Amentum, Kätzchen; Барва (на сливкахъ) Reif (an Pflaumen); Білокъ (Гал.) albumen, Eisweis; Жовтокъ luteum ovi, Dotter, Безкостий (Гал. Укр.) Knochenlos. Біліплави (Терн.) Weisser Fluss; Брость, der junge Auschlag der Pflanzen, insbesondere der Bäume.

Вересачъ (к.Льв.) Callunetum; Вибої (Тарн.) das Aufsteigen des Terrains; Затоки (Терн.) Absturz des Terrains; Земля (почва) вибоіста, ein Terrain vom häufig aufsteigendeo und abstürzenden Charakter. Виляти (о собаці), wedeln; Песъ хвастає, виляє хвостомъ, меле́ хвостомъ- der Hund wedelt mit dem Schwanze; Ви́кулений (Стр.) stark, hoch, gewölbt; Висо́къ (Укр.) Schlaf; Виски, tempora, Schläfe; Вити гніздо або кубло (Укр.) Nest anlegen; Мостити гніздо або́ кубло, (Укр.) Horsten (v. Raobvögeln.); Вовкъ (Сян.к.Льв.); Вовчиця (Сян.), Gummifluss. Слабість тота лучається у деревъ овощевихъ, именно у сливъ досить часто. Галузззя дістає розколини, кора пукає, а зъ місць де роздерлася, тече́ сіхъ ґумоватий, котрий на воздусі скоро твердиє. Такимъ способомъ повстають на галуззяхъ кулі иноді такъ великі якъ куряче яйце. Дерева „вовкомъ" діткнені не родятъ но усихають; — Вовчий зубъ, Reisszahn der Raubthiere; Волотка (Терн.); Волоть(Терн.) Rispe; Валоватий (З.) и пр. земля валовата. Wellenland.

Гортанка (Чорт.); Ґарґачка (Чортк.) Luftröhre, fistula spiritalis.

Голёпа (З.) das nackte Hintere (насміщливо); Горлачка (Терн.); Kehlkopf; Голосниці (Тер.) Schallöcher; Городнина, Городовина, Gemüse; Ярина, Ярица Sommergetraide; Градівка ein Rollstein von gewöhnlicher Hagelgrösse Гро́зно (С.) Гра́зло (С.) Traube (racemus); Гинкий (Б.), Вигинчастий (З.) Вигинистий (М.) biegsam; Ґелеватий (Стр.) bauchig; Ґе́лево, грубе черево; черево (насміщл.)

Дупка, Віддупокъ, порожнецъ, das breitere Ende des Eies; Добінка, ein kleineres Hühnerei; Дубникъ ein junger Eichenwald; Дудиця (Терн.) Дудка (Терн.) Federspule; *Дучка* (Б.) діра; въ котрій сидить миша, ракъ або яка инша животна, коло Др. зовуть дучками такожь ями, зъ котрихъ беруть кипъячку або віскъ; —

Жижки (Укр.) Wadenmuskeln; Жировисько (Чортк.), Жерело (Чортк.) Gebiss, Gefriss.; Жвякати (Терн.), Ко́втати (Укр.) kauen; Жовна (Гал. Укр.), Золотуха (Укр.) Scropheln; Жупа Salzwerk; Вікно Sohlenschacht, Сировиця Salzsohle. Ѳкапи Tropfsalz; Кришъ (Стр.), Ѳмоки (Самб.) Pfannenstein; Огенникъ Feuerschierer; Ставбичъ той, що набиває топки, Foermer; Зваричъ, Salzsieder; Гурманъ (Др. велика топка, що має въ собі 35 звичайнихъ топокъ, гусо́къ або гурмокъ).

Задихати н. пр. вода задихає сіркою. das Wasser ist schwefelhältig. — За́душливий (Чортк.), Дихавичний, Ядушливий(З.) engbrüstig, asthmatisch. Закіпъ (Др. pl. за́копи) Gesenke, Schacht; Затягнений писокъ (Н. С.) spitz zulaufende Schnauze; Защурений писокъ (Н. С.) stumpfe Schnauze; Зіпачистий (Стр.) abschüssig.

Китиця, Quaste, Strauss; —Ки́пъячка (Др.) Erdöl; Ропа́ das an der Luft schwarz und zähe gewordene Erdöl; Киндибалъ (Др.) Bergtheer; збирати кипъячку- либати кип.; либакъ- той, що збірає кипъячку; ріпникъ, той, що коло ропи робить;— Кігті (Укр.) Krallen (namentl. bei Raubvögeln); Коластра (Стр.), Курастра (Стр.) Куваcтра (Стр.) перше ище зъ кровию змішане молоко, що дає корова заразъ по отіленню, colostrum; Колосити ся; Збіжжє колоситься, das Getraide bekommt Aehren; Кістка, Steinfrucht; Крушний (Тер.). Крихкий (Тер.) brüchig.

Ліновище (Кут.) abgestreifte Haut, Balg.

Мазкий. Schmierig; Молодникъ (Терн.) молодий лісокъ; Мо́зілъ, pl. Мозоли Б.) Schwiele (eine Verdickung der Haut); schwielig, мозо́ловий(Б); Мошна (Кол.) Hodensack; Мудо (Жовк.) Hode; Муравникъ (З.) Rasen; Мъякушъ (З). die Weichen (bei Thieren).

Насідъ, Anflug; Натина (Кол. въ ляцькімъ нас́), Матина (Самб.) Гичка (Терн.) Гичъ (Терн.) Гичче (Терн.) Kräuterich, Blätterwerk; Ніготь (Гал.), Пагніздъ (З. pl. па́гнозди), Nagel; Носикъ (Самб.) зюбанъ (Самб.) пищий (Самб.) das schmälere Ende des Eies;

Мъяска́ (Жовк.) Мъясчина (Жовк.) Cambium, ein von Saft strotzendes, aus-zartwandigen, weist gestreckten Zellen zusammengesetztes Pflanzengewebe; Мъяски, Мъясчини набірати, въ мъяску, мъясчину ити або мъясчити ся (Жовк.) in den Saft gehen, z. B. von Bäumen.
Охабиско (Сян.), Мочило (Н. С.), Нетеча (Закрівці), Stehendes Wasser, Lache, Tümpel.
Пабороди (Терн.) Backenbart; Палки́ (Терн.), Пишки́ (Стр.) Туляки (Ясениця к. Др.) пера порастаючихъ, молодихъ птахівъ; Падканне (Сян.), Лопатки (Стр.), Пироги (Стр.), Hungerzwetschken; Па́синне (Чортк.), Nachwachsende Triebe; Пера (Чортк.), Сплавці (Терн.), Flossen (pinnae); Пиптики (Укр.) Fleischauswüchse am Kopfe des Hahnes, Indianers u. a. Подовга́стий (Гал.) länglich; Порплі (Терн.) Kopfschuppen; Потріпки (Б. потряпки) Franzen; Прикорінь (Укр.), Baumstrunk; auch Wurzelstock (rhizoma); Приладъ (Гал.) Apparat, Природникъ (Укр. лит.) Instinkt; Продихъ (Н.С.) ein Loch zum Athmen, Luftloch; Прянистий (М.) пасемистий, gestreift; Прясти, blühen (vom Mais); кукурудза зачинае прясти, der Mais fängt zu blühen an; Прозо́рий (Укр.) Прозристий (Гал.) Прозірний (Терн.Укр.) Проворчастий (Укр.) pellucid, durchsichtig (Прозорливий, providus, vorsichtig); Просвітчатий (Укр.) Просвітчастий (Укр.), durchscheinend; Пукатий (Терн.), Пука́стий (Терн.), dickleibig; пукате тіло у Sphinx-івъ; Пукластий (Б.) gewölbt, kugelig.
Розпукуватись (о пучкахъ, пупликахъ) sich entwickeln (von Knospen); Рінецъ (М. Рінякъ (М.) Rollstein; Рінь (М.) Рінячина (М.) Gerölle; Зарінокъ (М.) Uferstelle, wo das Gerölle abgelagert würde, (М.) auch Schotteraank, Flussinsel (Б.); Ріси (Чортк.) lange Franzen; Розкрилле, Flugweite (Зловивши Божу зазульку або Бобруницю (Coccinella) приговорюють: „Бобрунице золота, отвори ми ворота, розкриль крильця, на чотири пільця, полинь, полинь, по надъ високий пень, чи сюда? чи туда? фю-у-у-у!" и пускають відтакъ животину на волю; Розпъялений (Стр.) Ausgespannt; Spannbrett, Розпъялка.
Сележінка (В.) Milz; Скусъ (Др.) Geschmack; скусний (Др.) schmackhaft; Слизити (Чортк. Терн.) einen Schleim absondern; Слизкий (Б.), Хлезкий (Н. С.) Слинавий (Н. С.) einen Schleim absondernd. Слизк. и Хлезк. auch schlüpfrig, ховзкий, совзкий; Стріпки (Б. Стряпки) Fransen; Стріпчастий gefranst; Скота (Укр.) леговище дикоі звірини; Сувершокъ (Стр.) Gipfel (bei Bäumen); Строманистий (Стр) dünnbauchig, schlang; Сячъ (gen. -и або -у Б.) urina, Harn; Сушникъ (Гол.) abgefallene, dürre Zweige, Abfall, Reisig; Піще (Стр.) Reisig; Сукровиця (Терн.) böser Stoff, Eiter;
Телеса́ (Стр.) Тенеса́ (Стр.) Eingeweide: Требухатий (Н. С.) bauchig, dick; Тичня (Чорт. именно о вовкахъ) Paarungszeit; Тепличина (Стрч.) місце де вода ніколи не замерзає, де затімъ въ зимі риби и инні водяні животини пробувають.
Утроба (Гал. Укр.) Gebärmutter; Печінка, Leber;
Убічъ (Терн.), Убічъ (Б.)-(Berg) Abhang; Запилений bestäubt; запушений, angeflogen; Хижий, wild, хижі звірі Raubthiere.
Чиколонокъ (Стр.) Fingergelenk; Чистисько (Жовк.), Містій (Жовк.) Nachgeburt, Mutterkuchen, placenta.
Шапка (у губъ Кол) Hut (bei Pilzen.)
Яздра (Кол.), Зяви (Терн.), Хавки (Бер.), Заушниці, (Н. С.) — Kiemen (branchiae); Ясна, Ясла, Zahnfleisch.

Ще декотрі повіръя.

За наросши у коня на ногахъ. По битві ангелівъ зъ дідьками гонивъ св. Михайло дявола та не мігъ здігнати, бо чортъ борше летівъ; але св. Михайло сівъ на коня, та тоді вже наздігнавъ и добре чортови

випаривъ шкіру. Розізливъся — скаменівъби — на коня за те дідько, тай у кождоі ноги жилу попідрізовавъ.

Звідкіля взялися пугачі? Разъ загубили два хлопці — а були вони рідні браття—кози. Шукали довго, та не могли найти, а боялися голіручъ вернути домівъ, бо тата грозного мали, тожъ и пішли шукати у темний лісъ свою згубу, а тамъ ихъ звірь (вовки) здибала и ззіла. Чекавъ довго отецъ на діти, та не могучи діждатися, самъ ихъ вийшовъ шукати. Кози найшовъ у лісі всі — але зъ синівъ лише у ходакахъ ноги та голови. Зъ душъ тихъ хлопцівъ, що ихъ вовки ззіли зробили ся пугачі. Отъ ще и теперъ вони все гукають и шукають кізъ. Одинъ кличе: „гу-гу-гу! Федю, а є кози!“ а другий му відповідає: „гу-гу-гу! ні не ма! И такъ вже буде до страшного суду. Они загубили були кози, якъ було мрачно и дощъ, тому и теперь пугачі найбільше завивають и гукають якъ лиха́ година (т. є. непогода).

Чому каня кригишь на дощъ? Каня не хотіла копати керниці, якъ Богъ велівъ, тому то іі теперъ все пече жажда, и вона просить Бога дощу.

Чому теперъ менше хліба на світі? Якъ Пречиста Діва зъ Исусомъ Христомъ и зъ святимъ Іосифомъ утікала черезъ ріку, побачила людей на поли, котрі хлібъ збирали; а понеже була дуже змучена и тяжко було ій брести черезъ воду, кликала на людей, що-бъ ій допомогли. Але люде відмовили Преч. Діві, кажучи, що не можутъ своєі робити покидати. А мати Божа розгнівалася за тоє та якъ перебрела ріку, взяла стебло, що було окрите все зерномъ відъ гори до долини, такъ якъ теперь у насъ колоском, и хотіла вже зовсімъ зсунути тоє зерно щобъ укарати безсердечність людей. Ажъ ту відозвався св. Іосифъ просячи щобъ ихъ такь дуже не карати. И затримала ся рука Преч. Діви при кінци стебла такъ, що ино тілько зерна лишилося, кілько теперъ на звичайнімъ колоску находиться. И відъ того часу стало менше хліба на світі.

Каганъ підъ горломъ. Якъ Господь Богъ Адамові и Еві на мешкане давъ рай, давъ имъ и овощи всілякого рода тілько зъ одноі яблінки заборонивъ имъ кушати. Але Ева не услухала зірвала зъ тоі яблінки овощъ, обїла яблоко, а качанъ дала Адамови. А Адамъ хтівъ ззісти и задавився. И відъ того часу кождий мужъ має качанъ підъ горломъ.

Горохъ, кажуть, слёзи Матки Божоі; для того ніколи не годують горохомъ безрогівъ. —

Зносокъ т. є. останню курячу покладку носять відьми 9 днівъ підъ паховъ, а по упливі того часу вилягаєся изъ него хованецъ. Звичайно просиджує вінъ на поді. Єго годують несоленими стравами, инакше всіхъ вигнавъ би изъ хати. Найбільше проявляєтся вінъ въ виді кота Відьмамъ є помічникомъ при ихъ чаклованняхъ та чарахъ.

Пр. Букви въ скабочкахъ біля именъ руськихъ означають місця, въ котрихъ положене передъ ними имя руське уживаєтся. И такъ означає:

Б. Більче, въ Чортківськімъ; Бер.. Береж,- Бережанський округъ; Бистр.- Бистриця въ Самбірськімъ. Гал.- Галичина; Гол.- Голоско въ Львівськімъ; Др.- Дрогобичъ; З.- Зарубинці въ Тернопільськімъ; Жовк.- Жовківський округъ; Жабокр.- Жабокряки (Жабокруки) въ Жовківськімъ; Кол.- Коломийський окр.; К.Льв.- Коло Львова; Кут.- Кутище въ Станиславівськімъ; Крс.- Красне въ Самбір.; Лан.- Ланівці въ Чортківськ.; М.- Матвієвці, надъ Прутомъ въ Коломийськімъ; Мад.- Мадера въ Перемиськ.- Н.- Надвірна въ Станиславівськ.; Н.С.- Ново-Сандецьке; Пер. Перемиський окр.; Підб.- Підбережці въ Львівськ.; Пізн.- Пізнанка въ Тернопілськ.; Пол.- Полюхівъ; Самб.- Самбірський окр.; С.- Синевідсько въ Стрийськ.; Стр.- Стрийський окр.; Стрч.- Страчъ въ Львівськімъ; Стан. Станиславський окр.; Сян.- Сяніцький окр.; Терн.- Тернопільськ. окр.; Укр.- Украіна; Чортк., Чорт.- Чортківськ. окр.; Ясн.- Ясниська въ Львівськімъ; Я.- Янівъ въ Львівськімъ. —

Шейк. Опытъ Южнорусскаго словаря К. Шейковскаго, Томъ I. Выпускъ I. Кіевъ 1861.

